

M. VIKTORINA ZE VŠEHRD

O PRÁVÍCH ZEMĚ ČESKÉ

KNIHY DEVATERY.

~~~~~

VIDÁNÍ NOVÉ,

KTERÉŽ UPRAVIL A PŘIDAVKY OPATŘIL

Dr. HERMENEGILD JIREČEK.

V PRAZE.

NÁKLADEM SPOLKU ČESKÝCH PRÁVNÍKŮ „VŠEHRD“.

1874.

nikóm jest dopuštěno, aby sobě sami, mají-li co svého dskami zapsaného, mohli přecísti, umějí-li; jinému žádnému; neb na to⁸⁰ jsou dsky svobodné, aby každý člověk, chudý jako bohatý, k úřadu desk přijda nebo pošle kohož by chtěl, z desk slyšal, což by chtěl, (kromě svědomie k súdu nepřislého) své neb čiež koli dsky, též i nálezy i žaloby i pöhony, kolikrátž by se jemu zdálo. **13.** Těch desk, kteréž se tu píší, žádný přesvědčiti nemož. (To na mnohých⁸⁵ miestech jest psáno i nálezy panskými ztvrzeno). Než úředníky kmet nebo popravec nebo staří úředníci, kteříž jsou prvé v úřadech byli, mohou přesvědčiti. (Nález o tom v II. Mikulášových B. 2. v při Purkarta z Janovic.) **14.** Přitom toto za právo jest nalezeno, že vsecky dsky zemské královstvie českého, veliké i⁹⁰ malé, trhové i pöhonné, i památné, mají jazykem českým přirozeným psány býti. (Nález o tom v Památných dskách: *Léta božieho 1495 v pondělí před svatú Kedrutú: Páni a vládyky.*) **15.** Toto však před očima vždycky úředníci mieti mají, aby pamatovali, že nejsou páni, než vsie obce a všech lidí služebníci; neb za to⁹⁵ od lidí k živnosti své penieze a úplatky berú, a to jest jich, jakož často slychají, pluh. A věděti mají, že ne pro ně dsky, ale i oni i dsky pro lidi a pro vsecku obec vsie země jsou, aby všem (neb jsou všech služebníci, poněvadž každý úřad nic jiného nenie, než služba všem), ktož co u desk činiti mají, slúžili,¹⁰⁰ se všemi lidmi bez křikóv a svárov o jich potreby, povolně jako služebníci mluviece, ne křikajíce jako páni. **16.** Také KMsti, pánóm, rytieřstvu i vsie obci, chudému jako bohatému, každý úředník přísahu dělá dřieve, než se v úřad uváže, ale úředníkom přísahy žádný nedělá. Ingrossátor a registrátoři té¹⁰⁵ přísahy nečinie. — A potud o úřadu a úředniciech.

3. O trhu.

¹⁾ Počátek kupování a prodávání od frajmarkóv a směn znikl jest, neb za starých nebyl jest peniez, než rozdielně kúpě a záplata . . . . .
²⁰⁾ o práviech obecních, v kterýchž učený nejsem, ale o českých . . . . .
²²⁾ ale snad mnohým, a dobrým zvláště a upriemým . . . . . ²³⁾ toto se najprv u všech za právo . . . ²⁵⁾ najprv měl než by jinému prodával, ²⁶⁾ trhu, neb při kladení . . . ²¹⁾ (č. 6 v I. recensí neni) ⁴³⁾ žádného práva ani panstvie, ⁴⁸⁾ úředníci menší mají . . . ⁵⁰⁾ třetinú výš jménem pokuty a nákladóv . . . ⁵³⁾ nebo sumu nebo věno nebo jakéž koli právo . . . ⁵⁸⁾ trhu se pokládá . . .

1. Mezi lidmi všelikých řádův a obchodův počátek kupování a prodávání od frajmarkův a směn znikl jest; neb za starých a za najprvnějších lidí nebylo jest peněz, než rozdielně kúpě a záplata jmenována jest bývala; neb jedenkaždý vedle potřeby své sobě neužitečným na užitečné a potřebné jest frajmar-⁵ číval. Ale že se jest nevždycky a nesnadně přiházelo, když jeden měl to, čehož druhý žádal, aby také zase měl druhý to, což by onen přijeti chtěl a čehož by potřeboval, nalezena jest mince, aby jejie obecná a známá vážnost a cena nesnadnosti směn rovností váhy zpomáhala. Z kteréžto věci k tomu jest¹⁰ přišlo, že již jiná věc slove kúpě a jiná peníze nebo záplata.

2. Z kteréžto jednoho za druhé směny vedle rovnosti kúpě a peněz prodání a kúpenie přicházie, a to slove trh. Kterýž jiného nic není, než mezi prodávajícím a kupujícím o kúpi vedle rovnosti peněz a kúpě s obů stran dobrovolné k přijetí jednoho za druhé¹⁵ svolenie. A bez svolenie obů stran žádný se trh dokonati nemůže, jako bez kúpě a bez peněz.

3. Ale o trhu co se v práviech obecních a přespólních široce píše, toho na straně nechaje, k trhu zvláštniemu a v zemi české obyčejnému se navrátím, poněvadž ne o práviech obecních, než o českých toliko, kterýchž²⁰ jakůž takůž známost mám, píši, k užitku Čechům, ač ne všem, ale snad některým, a zvláště dobrým a upříemým.

4. Při trhu v zemi české a právě zemském obyčejném toto se najprvé za právo drží: Ktož co prodává, aby to sám najprvé měl, a tak sám najprvé maje, potom jinému, chce-li, prodával; nemá-li toho²⁵ a nedrží skutečně, ale najméně právo k tomu, což prodává, má mieti; neb žádný prodávati nemóž, čehož nemá, jako ani dávatí.

5. A co prodá, to ve dsky klásti má, vedle té smlúvy a trhu, jakž se mezi kupujícím a tím, ktož prodává, smluví. Neb při kladení ve dsky to za právo jest, pokud se kupující s prodávajícím obapolně a dobrovolně smluví a svolí.

6. Item má býti s obojje strany dobrovolné svolenie; bezděčnost trhu nečiní; vézeň, žena, služebník, leč svobodni jsúce, dobrovolně prodadie své, trh se k držemné pevnosti ne hned sejde.

7. Forma a způsob trhu, tak jakž se ve dsky klade, jest tato: *Pavel z Svršna*³⁵ *přiznal se před úředníky, že jest prodal dědictvie své v Svršovci, tvrz, dvór poplužní s poplužiem, ves celú, dvory kmetcie s platem, s dědinami, lukami, lesy, potoky, rybnáky, kurmi, vajci, robotami,*

s podacím kostelním v Makotřasích, i se vši zvolí, což k tomu
 40 přísluší, s plným panstvem, to vše, což jest tu sám měl a držal,
 v těch meziích a hranicích, jakož v nich to vše záleží, tak a
 v téměř plném právé, jakož jemu dsky od Valše z Vrchlavie plněje
 svědčí, žádného práva, zvláštnosti, ani panství sobě tu dále
 k tomu dědictví nepozostavuje, Janovi z Podlajštínie a jeho dědicóm
 15 za tisíc kop grošův českých z úplna zaplacených, a jemu jest
 toho dědictví dědicky postúpil. Zpraviti má sám toliko před
 každým člověkem právem zemským, a zvlášť před věny a sirotky,
 jakož země za právo má. Pakli by nezpravil, tehdy úředníci mají
 zvésti kupujícího na dědictvie zpravce, kdež má nebo mieti bude,
 50 třetinú výš peněz surchu psaných jménem pokuty a nákladův beze
 všeho póhonu, jakožto v právé staném. Těmi se slovy každý trh,
 tú formú, tím způsobem ve dsky klade, když kto dědictvie
 prodává; též když plat nebo summu dluhu nebo zástavu nebo
 věno, nebo jakéž koli jiné právo, s malú proměnú týmž způsobem
 55 se ve dsky zapisuje. — O kterémžto trhu po všech člancích jeho
 od prvního až do posledního, co při čem za právo, za řád a
 za obycej se drží, vypravovati budu. A poněvadž jméno a titul
 toho, ktož prodává, na počátku trhu ve dskách se pokládá, z té
 příčiny příhodně o prodávajícím nejprvé budu psáti.

4. O prodávajícím.

¹⁾ Ktož co prodává a ve dsky chce trhem klásti, má věděti . . . ¹⁰⁾ túž pokutu své nepravosti ponese. (Toho dóvod jest v Modrých dskách póhon-
 ných, kdež Bohuslav z Prahy pohánie Vácslava Skuhrovského, kterýž se
 jest o tu nepravost v Čechách najprvé pokusil a Vácslavovi ve dsky kladl,
 čehož jest sám neměl; též kdež Mikuláš Čapek z Dalkovic, že jest zapi-
 soval dskami, sám nemaje, v túž pokutu jest upadl a z plného sídu pro
 takový běh v kázeň jest vzat. To psáno v týchž dskách, kdež týž Mikuláš
 Čapek pohánie Zigmunda z Ostrého. ⁴⁰⁾ i ta jistá slova, ⁴¹⁾ v trhu polo-
 žena: ⁴²⁾ ani k svědkův přijímání jeti . . . ⁴³⁾ svým jménem a bratří nebo
 strýcův . . . ⁴⁷⁾ (Na to jest desk moře) . . . ⁴⁴⁾ nemoci neb z jaké koli
 jiné příhody . . . ⁴⁶⁾ nemóz ve dsky klásti . . . ⁴⁸⁾ dědictvie králov-
 ského, kteréž slove zápisné, ani kněžského, kteréž slove duchovní, ani
 cizieho ve dsky nemóz klásti; pakli by kto té všetečnosti byl a o takovou
 se nepravost pokusiti směl, má takový vedle práva kázán býti ⁴⁴⁾ klade,
 příznává ⁴⁷⁾ 13. (schází) ¹⁰⁹⁾ věděti, že což koli prodává, ¹¹⁴⁾ ze
 Mšeného. — Z kteréžto věci toto se zřetelně bezpravie téměř po
 vši zemi od mnohých děje, že prodávající jedni druhým vsi, robot

zejména nekladú ani jich sobě pozostavují; a proto lidé chudí nebozí těžké a bezpravné roboty dělají a robotovati držitelóm svým musí, proti vši i božské i lidské, křesťanské i světské spravedlnosti, ješto takového bezprávie nepravého ani Turci ani jiní pohané nečiní. Z kteréhožto bezprávie, prvé v Čechách neslýchaného, mnoho zlého pochází, tak že lidé takového obtížení nemilostivého sněsti nemohúce někdy s gruntów svým všeckno opustiece utiekají a utekúce v zlodějstvie, v mordy, v žhárstvie a v jiná zločinstva se dávají, a země tudy pustne a drahota skrže to a hlad v zemi přichází. Jiní týmž obtížením přinuceni jsúce proti svým panóm se zdvihají a hory vojensky osazují, dvory a dědiny, statky, ženy i děti své opustiece, jakož se nedávno na Moravě stalo, že Zábřezští pro nespravedlivá obtížení a roboty nepovinné zdvihše se pana Tunkle pána svého jsú porazili, zranili, zbili, bez mála zabili, tak že jest vždy od toho zbití nevstáváje umřel. A nyní v Čechách v kraji Prachenském (zkorr. v Litoměřickém) při Sv. Margrétě lidé Adama Ploskovského, robot nepravých a vymyšlených nésti nemohúce, všickni jsú se zdvihli, vrch vojensky osadili a co z toho vyjde, ještě neviemy. Než bylo by potřebie spravedlivého v tom ode všie země chudých lidí opatření; ač chtěie aby země nezpustla a ne nic najhoršieho a všie zemi škodného aby nezniklo; aby všeliká bezpravnost při lidech chudých a zádava přetržena byla a lidé v čemž sedie, to aby panóm svým platili, a v čemž nesedie, aby na ně tím saháno nebylo, a rád zemský při lidech kmetcích ten aby držán byl, kterýž jest za staradávná držán byl, a přes to na lidi chudé aby výše žádným bezpráviem saháno nebylo. Ale nyní se k prodávajcímu zase navrátím. ¹⁵⁴⁾ otpieral a v tom by léta zemská prošla, tolikéž moci ten vklad má, jakoby se přiznal a na miesto jemu zóstavené byl doložen. A též o jiných o všech, kteříž ač příbuzenstviem ¹⁵¹⁾ kterýmž by miesta pozóstavena byla, ¹⁵⁴⁾ co se tím miení. ¹⁵⁶⁾ Nemiení se tím (jakož se mnozi domýšlejí) to co by k tomu příslušalo což se prodává, než toliko svoboda na tom na všem i na jiném, což obecného k tomu příslušie, jako cesty . . . a jiné k tomu podobné. A jest zvoľe na gruntiech, panstvie na lidech. — A potud o prodávajcím.

1. Ktož co dobrovolně a svobodně komu prodává a to jemu ve dsky chce trhem, když již prodá, klásti, má věděti, že to za právo v zemi české jest: Nemá-li sám toho ve dskách, což jest prodal, nemož ve dsky jinému klásti, a to netoliko trhem, ale ani zástavú, ani zápisem, ani kterým jiným vkladem. ⁵

2. Pakli by kto přes to ve dsky jinému, sám ve dskách nemaje, směl klásti, s hrdlem i statkem na královskou milost a panskú přijde, a k tomu za falešnfka zóstane, jako i ten ktož by co prodal, k čemuž by sám práva neměl; též i ten, ktož cizie za své prodává, tůž pokutu smělosti své ponese. (Toho dóvod jest v Mo-¹⁰ drých dskách póhonných, kdež Bohuslav z Prahy pohánie Václava

etc. A v týchž dskách, kdež Mikuláš Čapek pohánie Sigmunda z Ostrého.) 3. A věděl-li by o takovém běhu kupující, že ten, 15
ktož jemu prodává, toho což jemu prodává, sám ve dskách nemá, a přes to od něho ve dsky kladení přijme, v tůž vinu a pokutu jako prodávající upadne. (Toho důvod v Modrých pónonných, kdež Otk z Tlučné pohánie Jana Žida z Vetli a tu při tom pónonu Oldřich z Svršna, že jest zapisoval Čěckovice 20
Otkovi Tlučnéři, sám toho ve dskách nemaje, a Otk přijímal zápis, věda, že jest těch dědin on Oldřich ve dskách neměl, pro tu vinu obá na plném súdu v moc a kázeň královskou vzati jsú.) 4. Ale, die někto: „Kterakž já pak mám dědictvie své, ve dskách jeho sám nemaje, v držení však skutečném jsa, prodav 25
je jinému, to jemu ujistiti, poněvadž do desk klásti nemohu?“ Jiné rady nenie, než aby k tomu kladení ve dsky uprosil povolenie královské, nebo panské, jestli že by král v zemi nebyl. Pakli to sám máš listem nebo kšaftem, cos jinému prodal, žádaj KMsti, ať ten list nebo kšaft ve dsky vložiti rozkáže, a tak 30
budeš moci bez zmatku jinému ve dsky klásti, a té pokuty, v kterúž jsú svrchupsaní prodávající a zapisující vešli, ujdeš; jinak nic. 5. Má se také každý, ktož co ve dsky klade, svým vlastním a křestním jménem a titulem přirozeným jmenovati; jinak by kupující mohl i na trhu i na zpravě škodlivú ujmu 35
mieti. 6. Za právo se při trhu i při všelikém jiném ve dsky kladení drží a zachovává, že žádný ve dsky klásti nemóž nic bez osobního před úředníky přiznání, a žádným listem, žádným psaním, ani poslem nemóž se přiznati, než skrze se samého a svú osobú, přítomen jsa osobně, ne skrze přitele nebo súseda 40
nebo služebníka. (Toho důvod vŕecky dsky i ta sama slova, kteráž se po jménu a po tituli prodávajícího v každém trhu kladú: *Přiznal se před úředníky* etc.) 7. Řekl jsem „bez osobního před úředníky přiznání“, a ne u desk; neb se přiházie, že úředníci menší z rozkázanie královského i chodie i jezdie 45
k lidem, a tak se móž někto kromě desk přiznati před úředníky. (Ale k žádnému zdravému bez rozkázanie královského k žádné věci, ani k svědkóv vyslyšení, ani jich zapsání a přijmání jeti ani jíti nemají, ani k úředníkom najvyšším, ani k kmetóm zemským; neb v tom žádné zvláštnosti nad jiné lidi ani kmetové ani úřed- 50
níci zemští nemají, než též se při nich ve všem úředníci menší bez přijmání osob jako při jiných najchudších zachovati mají.)

A to priznanie pred úradníky vyslanými kromě desk tak řádně, jakož svrchu stojí, příšlé, tolikéž moci má, jako by se u desk stalo, jakož o tom na svém místě šře bude povědjeno. A tak kromě desk mōž býti ve dsky kladenie, ale bez úředníkov žád-
ného kladenie, žádného priznanie nenie, ani u desk. Toto se ⁵⁵
však znamenité vymieňuje, že ktož s listem priznavacím k úradu přijde, že se to bez osobnieho priznanie prodávajcieho ve dsky klade; a to z té přičiny přicházie, že se jest již prvé ten jistý před úředníky osobně priznal, a na to ten list priznavací vzal, aby již bez jeho přítomnosti mohlo tak, jakž se jest priznal, ⁶⁰
ve dsky kladeno býti, a jinak nic. 8. Děje se také ve dsky kladenie bez přítomnosti osobní a priznanie přítomného, a bez ujmy práva a spravedlnosti kupujcieho, kdež bratr, kdež strýc starší svým jménem anebo strýcův svých nedielných let nemajících ve dsky klade. 9. Též i poručníci řádní svým a sirotčím jménem, bez ⁶⁵
přítomnosti sirotčie, mōhú dědictvie jich ve dsky klásti, a sirotčím statkem svobodným zpravovati. (Na to jest dōvodov ve dskách trhových [velikých] dosti.) I nálezy obecními to jest schváleno, že otec poruční každý statek sirotčím mōž svým jménem a sirotčím prodati, dědictvy zapsati, a jakž se mu zdá, odciziti, nic jinak ⁷⁰
než tak, jako sám nebo otec nebo sirotek let došlý. A to každému jest pevno a držemno kupujciemu nebo přijímajciemu, i neškodno poručníku prodávajciemu, zapisujciemu nebo odcizujciemu. (Nález na to II. Nicolai B. 22. v při mezi Soběhrdem s jedné etc.) 10. Má i to vědjeno býti, že v některých ⁷⁵
příhodách ve dsky mōž kladeno býti bez ústnieho priznanie; poněvadž němý od přirozenie, kterýž se nemōž ústně priznati, má moc ve dsky klásti, když úmysl svého rozumu a chťenie mōž kýváním hlavy nebo ukázáním ruky oznámiti. (To se najde v IV. dskách Matějových G. 14. *Páni o člověku němém.*) ⁸⁰
A též kdyby který člověk pro nedostatek zdravie svého a pro těžkost nemoci mluvíti nemohl, zbožie své ruky ukázáním mōž ve dsky klásti. Též i ten, ktož nenie od přirozenie němý, než z nemoci a božieho dopuštění, neb z jakéž koli jiné příhody případné na čas oněmie, mōž ukázáním ruky nebo ⁸⁵
hlavy, komuž chce, zbožie a dědictvie své ve dsky klásti. 11. Žádný, let nemaje přirozených nebo králem daných, nemōž ve dsky jménem svým klásti. 12. Žádný zbožie a dědictvie krá-

lovskeho, ani kněžskeho, ani cizieho ve dsky nemá klásti; pakli
 90 by kto té smelosti byl a o takovú se nepravost pokusil, má
 takový vedlé práva kazán býti. (Toho nález jest v II. dskách
 Dúpovcových P. 29. *Item ktož jest koli která zboží. etc.*). Bránie
 také toho i ta sama slova, kterýmiž se každý, ktož co ve dsky
 klade, před úřednisky přiznává, kteráž v trhu jsou svrchu polo-
 95 žena, že *prodává dědictvie své*; tehdy ne cizie, ne královské,
 ne kněžské, než své vlastnie dědictvie každý má ve dsky klásti.
 13. Než poruční otec, kterýž sirotčie dědictvie ve dsky
 klade, ten ne jako cizie již klade, poněvadž jest na miesto otce
 nastúpil, než jako právo k tomu maje; a proto se u desk ne-
 100 přiznává, že dědictvie své, než že dědictvie sirotčie prodává
 nebo zapisuje jako mocný otec poruční. Z té příčiny po jeho
 vlastniem jménu a tituli ve dskách se při jeho přiznání ta slova
 pokládají takto: *Martin z Hoříněvsi, otec poruční sirotkóv někdy*
Maršových, přiznal se etc. (II. Nicolai B. 22.) 14. Nemá také
 105 žádný člověk dědictvie manského ve dsky zemské, ani dědictvie
 svobodného ve dsky dvorské klásti, ani na něm věnovati. (To
 stojí v Modrých póhonných, kdež Anežka z Kovářova pohánie
 Jana Calty z Kamenné Hory.) 15. Při tom má každý ktož
 prodává, věděti, že kteréž koli dědictvie kto prodává, toho má
 110 dskami ze jména dotknúti; jestli že čeho ze jména dskami ne-
 dotkne, nenie to prodáno, což se ze jména ve dskách nepokládá.
 (Toho dóvod v Bielých póhonných, kdež Sigmund z Roznhánu
 pohánie Wiléma Ilburka ze Mšeného; a jiný nález mezi Sig-
 mundem a Janem z Račiněvsi a Kunšem z Hrádku etc. 1465
 115 v úterý po sv. Vítě.) 16. Při tom tato se žádava děje druhdy, že
 prodávajice jedni druhým vsi, robot ze jména ve dsky nekladú,
 a zvláště když jich od staradávna na lidech nenie, ani jich sobě
 skrze výminku v trhu pozóstavují; avšak proto ti, ktož kúpie,
 robot žádných nekúpivše ani jich ve dskách majíce, na lidech
 120 robot žádají, a lidé chudí těžké a bezpravné roboty dělati
 a robotovati jim musie, proti všie i božské i lidské, křesťanské
 i světské spravedlnosti, jesto takového bezpravie ani Turci ani
 jiní pohané nečinie. (Z kteréhožto bezpravie prvé v zemi neslýcha-
 ného mnoho zlého přicházie, tak že lidé, takového obtiezenie
 125 nového a nemilostivého snášeti nemohúce, někdy z gruntóv svých
 statky své opustiece, utiekají a utekúce v zlodějstvie, v mordy,

v zhárstvie a v jiná zločinstva se dávají, a země tudy pustne, a drahota skrže to a hlad v zemi přicházíe, zlodějstva a mordové se rozmáhají. Jiní tímž obtiežením přinuceni jsúce, proti svým pánóm se zdvihají a hory vojensky osazují, dvory, dědiny, statky, ženy i děti své opustiece. Jakož se nedávno na Moravě stalo, že Zábřežští pro obtiežení a roboty nezvyklé a nepovinné proti pánu svému jsú se pozdvihli a pána svého jsú porazili, zranili, zbili a skoro i zabili, tak že jest vždy od toho zbitie nevstávaje umřel. A nynie v Čechách, jakož se slyší, v kraji Prachenském při svaté Margretě lidé zápisní nebo královští některých vesnic, robot nezvyklých prvé a obtiežení znovu vymyšlených sněsti nemohúce, všickni jsú se zdvihli, vrch vojensky osadili, a co z toho vyjde a k jakému to konci bude přivedeno, kto věděti móż? Než bylo by potrebie spravdivého ode všie země chudých lidí opatření, ač chtie, aby země nezpustla a nenic najhoršieho a všie zemi škodného aby nezpiklo; aby všeliká bezpravnost při lidech chudých a zádava přetržena byla, a lidé, v čemž sedie, to aby pánóm svým platili, a v čemž nesedie, aby na ně tím saháno nebylo, řád zemský při lidech kmetcích ten aby držán byl, kterýž jest za staradáva držán byl, a přes to na lidi chudé, aby výše žádným bezpraviem a zádavami nepovinnými saháno nebylo. Ale nynie se k prodávajciemu zase navrátím.) **17.** Ktož bratřie nebo strýce nedielné má, let spravdivých došlé, nemóž bez jich povolenie nic ve dsky klásti; bez přítomnosti móż, miesta každému z nich nechaje, aby se potom k tomu kladení přiznali, ač to chce ten, ktož jest kúpil, přijieti. A jestli že by se který nepřiznal, ani také ve dsky kladení otpieral, a v tom jeho nepřiznání a mlčení léta zemská prošla, tolikéž moci ten jest miesto necháno a na miesto jemu zóstavené byl doložen. **18.** A též o jiných o všech prodávajciích nebo ve dsky jinak zapisujciích, kteříž ač přfbuzenstviem žádným svázání spolu nejsú, ale spravdivostí, právem nebo jměniem nějakým spojeni jsú, kterýmž by miesta byla pozóstavena, též o nich má rozumieno býti. **19.** Ale že se v každém trhu kladú tato slova: *i se vši zvolí, což k tomu příslušie, užitečné jest povědieti, co se tím miení.* Neb ne jedni za to držie, že by se těmi slovy

165 dediny múnily, kteréž k tomu zboží příslušejí, kteréž se prodává
 a ve dsky klade; ale to jest jinak. Nemieni se těmi slovy to,
 což by k tomu příslušalo což se prodává, než toliko svoboda
 na tom na všem a k tomu, což prodáno jest, jako cesty,
 řeky, silnice, obce, močidla, vody a jiné věci k těm po-
 170 dobné. A jest zvoľe na gruntiech, panstvie na lidech. 20. Ještě,
 bratr mladší nedielný, sám bez povolenie bratra staršieho nemóz
 žádných dědin a platów prodávati; pakli by prodal, ten trh
 žádné moci nemá, by pak i ve dsky všel. (Nález o tom III.
 Plana B. 24 mezi Vaňkem z Valštajna.) — A potud o pro-
 175 dávajícíem.

5. O kupujícíem.

1) Ktož co u koho kupuje, 4) jakť má zpravu dskami zapsati a jme-
 novitě-li jistým zbožiem nebo platem zvláštím má zpravovati, či vším, což
 má nebo mieti bude a sám-li či s jinými zpravcemi; aby nemá-li za zpravu
 dosti, aby majícíeho ve zpravu doložil; neb pro taková o zpravu nesrov-
 nání mnozí rozdielové a nesnáze bývají; 15) něnie, jakož o tom při trhu
 jest povědieno. Přiházie se pro to o zpravu... 27) nemá kladeno...
 23) Praha však toho chce před sedláky a jinými městy napřed mieti, 35) kladeno
 bylo, což by koupili, bez povolenie královského, ale to jest jim nejednú za-
 staveno, a najíti se móz v Památných K. 15. *Najjasnějši*; kdež jsú jim netoliko
 dsky, ale i všecka práva zemská, póhonové i súdové všickni staveni byli;
 ale když jsú právo zemské podnikli, jest jim to zase propuštěno. Též
 také 39) kladeno býti, leč by k tomu KMsti povolenie dáno bylo 53) který
 Pražák nebo Praženín co k kostelu 58) za starých dálo. A také jich 61) kdož
 v Praze domu nemá a práva 68) zboží svobodné zapisovati, nejsa Praže-
 nínem; a učiní-li 66) někteří lidé zemanští pokušeli 59) Sedláci pak a dě-
 diinníci a měšťané, ti. . . . 75) povolenie žádným obyčejem . . .
 79) (č. 6. zcela není v rec. I.) 84) též i Němce i mnicha. 103) krá-
 lového, Němci žádnému, žádnému cizozemci. 103) odjato býti a z země mají
 hnání býti (Nález na to III. Andreae B. 1. *Najjasnějši*.) Za právo při trhu
 117) .. v prvniem. Chce-li se pak kto toho uvarovati, když trh s druhým má,
 aby.. 123) .. přijmi, aniž se v tom úředníkóv dokládaj, kteříž k tomu v laviciech
 sediece raditi neumějí; než přijma trh k sobě, zapiš potom.. 133) a teprv
 tobě potom prodal, 137) ... hledati úředníkóm, zapsal-li...

1. Svobodné dědictvie nebo plat ktož u koho kupuje,
 buď trhem dědičně nebo zástavú do času, prvé než trh dokoná,
 srovnej se a uhoď s prodávajícím o zpravu, aby věděl, jakť má
 zpravu za též dědictvie nebo za plat kúpený ve dsky klásti, a

jmenovitě-liť jistým zbožiem nebo platem zvláštním má zpravo-
 vati, čili všm, což má nebo mieti bude, spolkem, a sám-li
 toliko či s jinými spoluzpravcami; aby, nemá-li sám za zpravu
 dosti, aby majícíeho v zpravu vedlé sebe postavil, anebo ne-
 má-li sám po tom, což jest prodal, nic, aby miesto sebe jiného
 (raděje než vedlé sebe) dosti majícíeho ve dsky s jeho přiznáním
 zapsal. Neb pro taková o zpravu nekonečná nesrovnání mnozí
 rozdielové a nesnáze u desk při kladení bývají, a častokrát se
 přihází, že se i trh rozchází, když konečného srovnání,
 kterýmž se každý trh zavírá a koná, mezi kupujícím a pro-
 dávajícím o zpravu žádného není. Užitečné jest tehdy dříve
 než se trh počne, o zpravu na konec uhoditi, aby se nebo na-
 darmo nebo k nesnázkám a różnicím netržilo. Přihází se také
 pro to o zpravu nesrovnání, že i póhonové i súdové mezi ku-
 pujícím a prodávajícím bývají. 2. Dále, ktož kupuje, v tom
 k sobě přihlédni a dříve než kúpiš, pomysl, móż-liť to, což
 kupuješ, ve dsky kladeno býti; neb ne každý má ke dskám právo.
 3. A někdy pro toho, ktož kupuje, někdy pro toho, ktož pro-
 dává, často i pro to, což se kupuje a prodává, ve dsky kladení
 se zastavuje. 4. Pro toho, ktož kupuje, nemóż ve dsky kla-
 deno býti, jestli že jest měščenín, sedlák nebo dědinník; neb
 žádnému měščenínu, žádnému městu, žádnému dědinníku, se-
 dláku žádnému nic nemá ve dsky kladeno býti; neb jest jim
 kupování zboží svobodných zapovědjeno (v II. dskách Dú-
 povcových J. 2. *Páni na plném sídu*). Lečby k tomu král JMst
 povolenie ráčil dáti, tehdy městu neb osobám svrchu psaným
 mohlo by ve dsky kladeno býti. (Důvod toho v Památných kni-
 hách. N. 21. *Najjasnější knieže* etc.). — Praha však toho chce
 svobodu před jinými městy mieti, aby obyvatelóm jejíem, buďte
 sedláci nebo dědinníci nebo jiní jacížkoli obchodníci, ve dsky
 kladeno bylo, když právo městské přijmú a domy v Praze
 mají, cožby oni koli na zemi kúpili, bez povolenie královského,
 tak Staré Město jako Nové. — Též také žádnému kostelu, žád-
 němu klášteru, kaple, oltári, špitálu a nakonec žádnému záduší,
 žádné obci, kolleji, škole nemá ve dsky nic kladeno býti, ítem
 žádnému cizozemci, lečby k tomu ke všemu KMsti povolenie
 dáno bylo a relátor od JMsti ke dskám zvláště na to vyslán
 byl. A to povolenie KMsti hned při tom ve dsky kladení i

s poslem od JMsti na to (kterýž slove relátor) vyslaným má býti zapsáno, takto: *K kterémužto ve dsky kladení Najjasnější knieže a pán, pan Jiří z božie milosti český král etc. své milostivé povolenie dáti jest ráčil. Posel ke dskám od JMsti byl jest Zdeněk z Šternberka, najvyšší purkrabí královstvie českého, z pánov od JMKské k tomu jsa zvláště vyslaný.* Toto však při tom má vědieno býti, jakož kšaftové Pražští, kteréž Pražáci 50 o svobodném dědictví svém dělají, ve dsky se kladú, když dvě z konšelov ke dskám s těmi kšafy od celé rady přijdú a seznají o kšaftu, že jest řádně a spravedlivě příslý, jestliže v tom kšaftu který Pražák nebo měščenín Starého nebo Nového města Pražského, co k kostelu, klášteru, kolleji, škole, 55 oltári, kaple nebo špitálu nebo jinak na zádušie a chudým odkáže, to se ve dsky klade bez povolenie královského. (A jest za mého úradu pilně po starých dskách vyhledáno, že se jest to za starých dalo i za potomniech.) A také jich kšaftové ne slovo od slova se ve dsky kladú, než rozum, a to toliko, což se desk 60 dotýče, jakožto všechny dsky široce takového kladenie svědčie. Ale při tom se žádný jiný nemyl, ktož v Praze obývá a v Praze domu podšosnieho nemá a práva městského jest nepřijal, by mohl na ten způsob kšaftem zbožie svobodné nebo dědictvie zapisovati, nejsa měščeníem Pražským, by pak i dóm v Praze měl 65 podšosní nebo svobodný. A učiní-li to který ne Pražák, buď ktož buď, takové zbožie na KMst spadá. (Neb jsú se o to někteří zemané pokúšeti chtěli, v nemoci do Prahy přijedúce kšafy jsú dělali, jakoby Pražané byli; ale to jest jim jíti nemohlo.) Sedláci pak a dědinníci a měščané jiní, ti mohú pánóm nebo zemanóm 70 dědictvie svá svobodná bez JMsti povolenie ve dsky klásti. (To stojí v V. Planových G. 6. *Item JMst toto povolenie etc.*) 5. Pro toho také, ktož prodává, druhdy se dsky zastavují. Nebo mniši s svými konventy, kanovníci, jeptišky, kněžie, kaplané, kollegiáti, špitálníci, žádnému ve dsky nic zádušnieho 75 klásti nemohú bez JMKské povolenie zvláštnieho žádným obyčejem (neb to jich nenie, než královské), jako ani ve dsky kladenie přijímati. (Toho dódvod všecka taková ve dsky kladenie, kdež při každém kladení takovém nalezá se královské povolenie.) 6. Item kdyby kto co prodal, let nemaje; item kto by prodal dědictvie, jemu od někoho po smrti s uvázáním zapsané, a on

chtěl by to ve dsky trhem nebo zápisem, neuvázav se prvé v to, klásti; item kdež otci a dětem jeho dsky svědčie; item kdež samým dětem a otci nic: v těch ve všech příhodách pro toho, ktož chce klásti, dsky se zastavují a kladenie ve dsky, a pro jiné věci těm podobné, jako kdyžby žena muže majčie z přinucenie⁸⁵ prodala a ve dsky plačící klásti chtěla; item vězeň, a jiné k tomu podobné. 7. Příházie se také, že se dsky zavierají pro to, což se prodává. Nebo zápisného dědictvie žádný ve dsky zemské klásti nemá, jako manského, jakož o tom i prvé jest povědieno, ani královského, ani zádušního. 8. Z toho známo jest, že se dsky⁹⁰ zastavují trojí příčinú, že což se kúpí, nemož ve dsky kladeno býti: Nebo pro toho, ktož prodává, jako pro mnicha, kněze, opata, probošta, kaplana etc., nebo pro toho, komuž jest prodáno, jako pro měščenína, dědinníka neb sedláka, též i cizozemce, mnicha, opata, probošta a jiné jim podobné; nebo pro to, což jest pro-⁹⁵ dáno, jest-li kněžské, královské, manské nebo kostelnie. A to má úředníky menšími všecko spraveno a opatřeno býti. (Neb ti mají nálezy všecky obecnie i práva zemská ven uměti a znáti.) Z těch tolika příčin nezbytečně jest povědieno, ktož co kupuje, aby se v tom shlédl, móż-li to jemu ve dsky, což kupuje,¹⁰⁰ vjíti čili nic; a najde, že netoliko sedláku a měščenínu nic, ale někdy ani pánu ani zemanu některé zbožie ve dsky nemož kladeno býti bez povolenie královského. 9. Cizozemci žádnému nemá a nemož nic ve dsky kladeno býti, než to, co by v zemi kúpili, má jim to odjato býti (nález na to III. Andreae B.¹⁰⁵ I. *Najjasnějši* etc.), lečby s povoleniem královským kúpili. 10. Za právo při trhu jest, že žádný jeden s druhým v žádném trhu spolčiti se nemůže, takto, když trh dvěma neb třem svědčí a jeden z nich umře, aby diel mrtvého spadl na živého zostalého; než diel každého mrtvého spadá na krále. (To se najde v I.¹¹⁰ *dskách Prokopových U. 13. Páni nalezli.*). A tak tím trhem nedielní býti nemohú, ani se jím spolčiti mohú, leč by byli prvé spolu v nedielnosti nebo v spolku; v takovém běhu nejde nápad na krále, než na živého zostalého, jakož týž nález ukazuje. 11. A ani syn s otcem od něho dielný, ani žena s mužem trhem spolčeni¹¹⁵ býti mohú, než též v tom nápad s mrtvého ne na živého zostalého, než na krále přicházie, jako v prvniem. 12. Než chce-li se kto toho uvarovati, když trh se druhým spolu má, aby diel jeho na

krále po smrti jeho nepřipadl, zapiš svůj díel, kterýž tím
¹²⁰ trhem má, komuž se jemu zdá, a tak toho zmatku a nebezpeč-
 čenství ujde. **13.** Pakli co muž kúpie a chce, aby to po jeho
 smrti na ženu přišlo, nepřipústěj ženy s sebou k trhu, než k sobě
 samému trh přijmi, a trh k sobě přijma, zapiš potom dluhem
¹²⁵ ženě po své smrti „s miestem“ nebo „bez miesta“. A to jest cesta
 příhodnější než prvnie. — A potud o kupujícím. **14.** Každému,
 komuž král herb dá, beze všeho odporu má ve dsky kladeno
 býti, jako pánu nebo jinému zemanu najstaršiemu. (Dóvod toho
 dsky všecky.) **15.** Ještě ktož co ot koho kupuje, a má jemu
 ve dsky kladeno býti, nic dokonce na zpravu svého jistce ani
¹³⁰ na jeho jmění nespolehá; neb i ta zprava s jměním jeho mohla
 by zminúti [tě zklamati] a tobě ne k užítku než k škodě přijíti,
 a to takto: Kdyby on prvé svůj statek (jakož se to druhdy při-
 házie) všecek někomu jinému zapsal, a teprv tobě potom díel
 téhož statku prodal, a v tom umřel, a zápisníci po smrti jeho
¹³⁵ tebe by z dědictvie kúpeného i z toho, kteréž tobě ve zpravě
 jest, právem vyvedli: v té příhodě i zpravať by nezpomohla.
 Toho aby se uvaroval, přijď prvé ke dskám, a kaž sobě hledati
 u registr, zapsal-li jest kde tvój súkup své zbožie; a nezapsal-liť
 jest, budeš svým jist. Pakli jest zapsal, k tomu jej držeti budeš,
¹⁴⁰ aťby prvé zápis propustil a z desk vymazal, než tobě klásti
 bude, anebo zpravce jiného dosti na zemi majícíeho v tu zpravu
 miesto sebe nebo s sebou zavadil, a tak teprv i trh tvój i zprava
 tvá tobě bez zmatku, škod i súdov pójde. **16.** A což koli o kupu-
 jícím a prodávajícím při trhu jest povědieno, to též při zápisu,
¹⁴⁵ při zástavě a při jiných ve dsky kladeních k těm podobných
 ve všech artikulech a člancích, kromě samé zpravy, má zacho-
 váno býti. **17.** Ale že téměř vždycky, ktož co kupuje, to sobě
 a svým dědicóm kupuje, a hned v trhu po jeho jměnu a tituli
 ve dskách tato se slova kladú a jeho dědicóm, z té příčiny ne
¹⁵⁰ nic i o tom musí povědieno býti.

6. O dědicích.

¹⁾ Jménem dědicov netoliko. ²⁾ ale také i strýci a obojích bratří i strýcov i jich děti, děti. ³⁾ i dědičky se tají, neb v právě českém dcera tak dobře dědí jako syn. Toho... ¹²⁾ i syny, že zemrú, ¹⁴⁾ při otci bez bratříe zóstanúci. ¹⁵⁾ vkročiti a jeho užívati. ²⁴⁾ na svět pošl také-li. ²⁹⁾ muži

zápisného zboží ve dsky kladenie bez povolenie Kské Msti a bez relátora ve dsky se nemá klásti. Kšaft žádný městu žád-
 20 nému, kromě Pražanóm, ani měščenínu dědictvie, ani co jiného, též jako dědinníkom a sedlákom, ve dsky nemož bez povolenie královského a bez relátora zvláštnieho kladenno býti. A též klášteru, kostelu, kaple, mnichóm, kněžiem, kanovníkom, oltárníkom a krátce k žádnému záduší, k žádnému špitálu. A též ani od
 25 kláštera, kostela, kaply, kolleje a od jiných obcí jakýchž koli kostelních, duchovních a zádušních, nemož se ve dsky žádnému bez povolenie KMsti klásti, jakož o tom při trhu jest povědieno. A což se koli s povoleniem JMKské nebo na plném sídu panském klade, tu všudy jest relátora při každém takovém kladení
 30 potřebie. 4. Item žádný výpis z desk žádného trhu, zápisu, nálezu ani čehož jiného nemož a nemá bez povolenie královského nebo panského dán a vypsán býti. 5. A co se vymazování některých věcí dotýče, ty také bez povolenie královského z desk nemají býti vymazovány; než z desk zápis „s miestem“ nebo
 35 trh, nebo spolek, každý komuž dsky svědčie, beze všeho povolenie královského i panského, beze všech relátorov móż propustiti. 6. Nemož také žádný relátorem býti, ktož raddú královskú přísežnú, nebo kmetem, nebo úředníkem zemským nebo dvorským nenie. (To psáno v III. Ondřejových F. 8.) Co se
 40 pak dotýče relací, žádný kněz, a s krátkými slovy, žádný duchovní člověk nemá relátorem býti, by pak i raddú byl. Item žádný sám sobě relátorem nemá býti, neb by taková relacie byla podezřelá a snad by i od úředníkov přijata nebyla. Nacházie se ve dskách, že miestekomorník a miestopisár také jsú relací
 45 ke dskám činili. (V Modrých pöhonných, kdež Václav z Valečova pöhánie Hanuše z Svídnice; a v Červených pöhonných, kdež Václav, český král etc. Petra z Kosti pöhánie. Ale mně se zdá, že jest úředníkom menším příhodněji relací přijímati, nežli ji od krále nebo od pánov sobě a jiným úředníkom činiti.) —
 50 A potud o relátoriech a relacích.

11. O zpravě.

1) Zprava tak jakž se ve dskách pokládá, jiného nic nenie než všech zmatkov, narčenie a závad na zboží prodané nebo zapsané skrze

právo a súd, ne skrže moc a násilie, príšlých, tretinú výš než prodáno jest, nebo bez tretiny, beze všech pónonov, věčné k vyvazení zavázanie a ujištěnie a na vrch kdyby k tomu príšlo, práva dovedenie. ⁶⁾ že každá zprava jde na dědictvie. ⁹⁾ A tak jest dědictvie ve zpravě s penězi spojeno, ¹⁴⁾ při každé zpravě ta slova se kladú, že *úředníci menší mají zvésti kupujícíeho na dědictvie zpravce, kdež má nebo mieš bude, tretinú výš ne dědictvie než peněz svrchu psaných, beze všeho pónonu, jako v právě staném.* ²⁶⁾ 7. (chybí ³⁹⁾ .. najbezpečnějšíe, kdež kto zpravuje: *jakož země za právo má.* Některá do času kdež kto spravuje *za tři leta a za XVIII nedělí,* a dále nic; a ta jest nejistá a jako nic. Jiná.. ⁴⁹⁾ zpravce postavuje, kteříž mají.. ⁵³⁾ i ten poslední, že někdo.. ⁵⁴⁾ na prosto ho nezpravuje. Při tom.. ⁷²⁾ beze všeho zmatku. Než ktož by stišťen byl, tomu.. ⁷⁸⁾ nepříteli, má pónonem.. dobývati. Pakli.. ⁸¹⁾ neb v hřmotu vojenském.. ⁸⁹⁾ než sám trh, leč by zvláštnie mezi stranami svolenie bylo; toho jim ani úředníci nemohú brániti, neb jsú dsky svobodné a tak v ně má kladeno býti jakž se lidé svolí a jak se lidem, ne úředníkom zdá. Věno.. ⁹⁵⁾ v třetiech Ondráčkových F. 13. ¹⁰⁰⁾ a jeden z nich že nic nemá a druhý má... saženo býti (to stojí v třetích Ondráčkových B. 3. v té při.. ¹¹⁹⁾ zavázání, ale také kdyby dědicov neměl, tomu každému, komuž by to dluhem po smrti své zapsal, ¹²³⁾ .. obdržal: i tomu jsú zpravovatí dlužni, ktož tu odúmrť ¹²⁵⁾ .. nálezy vetchými okáží: ¹⁵⁶⁾ (To se najde v třetích dskách Ondráčkových D. 14. ¹⁵⁹⁾ 21 (chybí ¹⁶⁹⁾ tehdy by též pro nezpravu na zápisné.. ¹⁷¹⁾ Ačkoli se i promluví zprava i promlčí, však se tak ¹⁷⁶⁾ k svědčení pónonu nebo k súdu nestojí; by pak i svému zpravci dal úmluvu. Než kdež súdná přenie a kto z toho vyveden jest, začez zpravu má, nehned promlčí zpravu, leč by kto (ale musil by velmi nemluvný býti, a tak dlúho jako učedlníci Pythagorovi mlčeti), za tři leta a za 18 nedělí nepromlúval, ten by zpravu promlčal. Než dokudž naň.. ¹⁸⁵⁾ .. zemskú miením a dědičnú. A při zpravě.. ¹⁹¹⁾ ani pónonu, ale hned k úředníkom menším jdi, ²⁰⁰⁾ vypíší .. (k o n e c).

1. Zprava, tak jakž se ve dskách pokládá, jiného nic nenie, než dědictvie svého nebo cizieho pro dědictvie prodané, zastavené nebo zapsané, k očištění závad od práva na to dědictvie prodané, zastavené nebo zapsané příšlých, tretinú výš nebo bez tretiny, k věčnosti nebo do času jmenovitého, zavázanie. 2. Při tom vědieno má býti, že každá zprava trhová jde na dědictvie s jmenovitú summú peněz, tak že ne dědictvie proti dědictví zholá, než dědictvie proti dědictví v penězích se odhaduje. 3. A tak jest dědictvie ve zpravě trhové s penězi spojeno, že jedno bez druhého netoliko býti, ale ani rozuměti se nemůže, aby nemohlo ani na dědictvie bez peněz ani na penieze bez dědictvie právo vedeno býti, než na dědictvie

v jisté summě peněz. 4. A z té příčiny ve deskách při každé zpravě trhové ta slova se kladú, že *úředníci mají zvésti kupujícího na dědictvie zpravce, kdež má nebo mieti bude, třetinu výš (ne dědictvie než peněz svrchu psaných), beze všeho pňohu jako v právé staném.* 5. Proč o tom tak dlúze? Proto, aby každý rozuměl, ktož co kúpí, ujme-li sobě summy při kladení do desk, že sobě ujme i zpravy; a tolikéž jemu zpravy ujde, pokudž sobě sám peněz a summy ujme. Neb mnozí to činie kupiece zbožie znamenité za několik tisíc: aby méné od desk dali, kladú sobě trhy v summách malých, neznajíce toho, že viece zpravy mieti nemohú, než pokudž trh jich a summa peněz okazuje. (I přicházie na ně to, čehož se každý pilně varovati má, že pro málo ztracují mnoho, pro několik kop několik tisíc nebo set, ješto se toho každý, rozum opatrností spravený maje, varovati bude. A mnozí jsú již toho neopatrného kladenie litovali, a nejedni jsú pro to škodu na svých zbožiech i posměch od jiných trpěli.) Z té příčiny najbezpečnějšíe jest, tak ve dsky přijímati a tak sobě klásti do desk úředníkom rozkázati, a v té summě, jakž kto za jakú summu kúpí. 6. Aníž se v tom slušie zpupností zbožie a nenařiekáním troštovati, poněvadž žádný tím jist nemůže býti, aby jistě věděl, kdy nezprava a otkud přijde; neb i na zbožie nenařiekané nezprava ode sta let móż přijíti, kdež jeden druhému, a jiný tomu, a tomu opět jiný zpravuje. 7. Než když jsú směny jednoho dědictvie za druhé, tu jest zprava bez peněz, než dědinami třetinú výš sobě zpravují. 8. A jest zprava rozličná. Některá jest dědičná a věčná, a ta jest najbezpečnějšíe; jiná do času určého a jmenovitého, kdež kto zpravuje za tři léta a za osmnácte nedělí, a dále nic, nebo do menšieho času, a ta jest nejista a jako nic. Jiná zprava jest, kdež kto zpravuje vším, což má nebo mieti bude. Jiná, kdež kto ne vším než některým zbožiem jmenovitým a zvláštním zpravuje. Opět někdo zpravuje některým dědictviem napřed jmenovitě a potom jiným zbožiem svým vším, kteréž má nebo mieti bude. Někto také sám toliko zpravuje, jiný pak zpravuje sám napřed a vedlé něho jeden, dva nebo třie zpravce nebo viece jich. Někto pak sám nezpravuje a zvláště ktož nemá nad to, což jest prodal, než jiné miesto sebe zpravce s jich volí a přiznáním u desk postavuje, kteříž za to mají.

Bývá také zprava do summy toliko, za kterúž jest kúpeno, bez třetiny výš. A ty všechny rozdiely zprav a rozličností jich po dskách shledati móż, ktož chce; i ten poslední, o kterémž ještě nic povědjeno není, že někdo dědictvie své prodada na prsto ho nezpravuje, než beze všie zpravy je do desk tomu ⁶⁵ komuž jest prodal, klade. **9.** Při tom, ktož co zapisuje, opatř se, aby nikdy (a zvláště za malú věc) mnoho zpravce nepřijímal, než na jednom dobrém, na dvou, nebo na třech najvíce přestaň; neb budeš-li mieti mnoho zpravcí za malú věc, více na zvody a na práva vedenie naložíš, než summa tvá i s třetinú ⁶⁰ výš bude moci postihnúti. A pak-liť přeběhne co přes náklady, čím toho uživeš? Když budeš mieti v tolika krajiech dědictvie, v kolika krajiech budú zpravce, těžce to v hromadu sženeš, a čím více zpravcí, tímť více nákladov i nesnází. Z toho toto zbeř: Jeden zpravce, za to dosti maje, jest najužitečnejší. ⁶⁵ **10.** Při zpravě toto se za právo drží, že žádný před mocí, před ohněm, před lstí nezpravuje, ani před úkladem, než toliko před právem, když by z prodaného dědictvie kupující uvázáním s komorníkem, zvodem, odhádáním, věnem, listem obranním, súdem, nálezem panským nebo jiným právem jakýmž koli byl vyveden. ⁷⁰ Těmi příčinami a každú z nich má a móż sáhnúti na dědictvie svého zpravce, třetinu výš, beze všeho zmatku, jestli že se v tom vedlé práva zachová. **11.** Než ktož by s dědictvie kúpeného mocí byl vytištěn, spálen, nebo lstí zlu a úkladem s toho se zlúdití dal, a válkú nebo jinak se zbožie kúpeného, nebo s zámku ⁷⁵ zlezeniem stištěn byl: tomu prodávající žádnú zpravú není povinen; než ten každý tak o své dědictvie připravený toho na svém zhúbci a nepříteli nebo úkladníku pónem, právem a súdem zemským dobývati má. Pakli práva nejdú, tehdy rovnú mocí svého móż zase na každém dobývati, od kohož by mu koli ⁸⁰ bylo tak odjato, práv nečekaje; neb v válku, v hrmotu vojenském a mezi železem práva mlčie, aniž tomu chtie, aby jich čekáno bylo, než mocí jeden každý moci odpieraj, znaje, že zbroj proti zbrojným bráti, všecka práva dopúštějí, a moc jest zapovědjena nálezy těm, ktož ji činie a ji začínají, ne těm, ktož ⁸⁵ se jí branie, jakož jest v třetích knihách „O moci“ při konci šieř povědjeno. **12.** Za právo se také při zpravě zachovává, že se ne každý zápis, ne každý dluh zpravuje, než sám trh. Věno se

90 také druhdy (ale to se velmi pořiedku přiházie) zpravuje. **13.** Drží se také za právo, ktož pro nezpravu na zpravce, více zpravci než jednoho maje, chce sáhnúti, že má najprvé na jistce sáhnúti, a tepruv, což by se jemu tu nedostalo, toho má na spoluzpravciech jeho postíhati. (To najdeš I. Mauricii B. 5. ⁹⁵ *Páni našli* etc. a v III. Ondřejových F. 13. v při mezi Alšem z Rysmburka, a opět v II. dskách Mikulášových D. 22. v při Smila z Rychmburka.) **14.** Toto však se vymieňuje, jestli že by jistec nic na dědictví neměl, tehdy móż hned na zpravce saženo býti. **15.** Též také, když dvě spolu prodávají, spolu ve dsky ¹⁰⁰ kladú a spolu zpravují, a jeden z nich že nemá nic, čím by zpravoval, a druhý má, tehdy zprava všecka na tom, kterýž má, zůstává a na toho má saženo býti, leč by dědiny druhého zpravce okázal. (To stojí v III. Ondřejových B. 3. v při mezi Ctiborem z Bukóvky.) **16.** Za právo také jest: Ktož ¹⁰⁵ zpravu má, a pohnán jsa nestojí, a právo na sobě ustátí dá, ten žádný pro nezpravu na svého zpravci sáhnúti nemož. (To psáno v Modrých póhonných, kdež Otík z Boršic pohánie Ctibora Seckerky.) **17.** Též také i ten, ktož zpravce maje a z toho dědictvie jsa pohnán, za kteréž zpravce má, bez nich se súde, a jim ¹¹⁰ úmluvy vedlé práva nedada, když prosúde, zpravu svú potracuje, a nejsú jemu zpravú zpravce povinni. (To najdeš ve dskách Viktorinových A. 24. v té při, kdež Dobrohost z Ronšperka pohánie Bedřicha. Jakož o tom jest i v třetích knihách povédieno, tu kdež se „O pohnaném“ píše. Ale nic neškodí o jedné ¹¹⁵ věci potřebné několikrát psáti.) **18.** Za právo se také v zemi české od staradáva drží, že zpravce netoliko tomu zpravú, komuž prodávají a trhem ve dsky kladú, jsú povinni, ale také i dědicóm jeho i jich dědicóm. A ještě poviem výše, že jsú ne samým dědicóm kupujícíeho zpravú zavázáni a povinni, ale také ¹²⁰ kdyby to ten, komuž zpravují, dluhem po smrti své zapsal, nebo s kýmž by se spolčil, nebo také jestli že by umřel bez dědicóv a žádnému jinému nezapsal, a někto to na králi vyslúžil, a to obdržal: tomu každému nápadníku, spolčníku jsú zpravovati dlužni; i tomu, ktož tu odúmřt od výprosníka kúpí. A nechci, by mi kto toho věřil, leč to dskami a nálezy starodávnými ¹²⁵ okáži: Kdož komu statek svůj po své smrti zapíše, a v tom zápise tato slova stojí: *V témž právě, jakož jest ty dědiny sám*

měl a držal, tehdy zpravce po smrti toho zapisujícího jsou povinni tomu a těm zpravovati, komu a kterýmž jest dědictvie své zapsal — to se najde Wenceslai Andreae M. 7. *Páni na plném sídu*. Než nestanú-li ta slova v zápisu, tehdy zpravce zpravy mají býti prázdni. Též také, když se dvěma zbožiem a dědictvím svým spolčita obyčejem a řádem zemským, a jeden z nich umře, tehdy zpravce statku společníka mrtvého mají zpravovati též statek společníku živému i dědicóm jeho — toho důvod v týchž *dskách* v témž nálezu. Což se pak zpravy odúmrtí dotýče, toho nález jest I. Procopii U. 26.: *Léta božího 1383 o suchých dnech letničních páni nalezli za právo: Kdež by koli král kterých dědin právem dosáhl, že vždycky kupujícímu zpravce zpravovati mají vedlé znění desk královstvie českého, beze všie nesnáze*. 130

19. Ještě při zpravě i toto má vědieno býti, že na dědictvie prvé věnem starším nežli jest trh obsažené, zpravú žádný sahati nemá, leč by ten, ktož se pro nezpravu vede, to věno prvé penězi hotovými ssul; tehdy by se tak mohl vésti pro nezpravu, a jinak nic. (To stojí v III. Ondřejových B. 3. v při mezi Kun- drátem Štosem a Jindřichem Halérem.) Než kdež by věno bylo zpravy a trhu poslednějšíe, tu móż právo vedeno býti bez ssutie toho věna, a zvlášť kdyby ten, ktož se chce vésti, věnu kladení odpieral. **20.** Přiházie se také, že, kdež jest několiko zpravců a o jistcových dědinách se nevie, a kupující se na dědictvie zpravce vede, a ti tomu vedení práva otpierají, má každý věděti, chtie-li zpravce tím zvodu otpierati, „že vědie dědiny jistcovy,“ že je mají kupujícímu z práva okázati. A okází-li, tehdy jich dědin má necháno býti a na jistcovy se dědiny má vésti; pakli dědin jistcových neokází, ta zprava na dědinách jich i práva vedenie zůstává. (To se najde Wenceslai Andreae A. 23. v při mezi Oldřichem Medkem z Waldeka a Jaroslavem Plichtú, a v III. *dskách* Ondřejových D. 14. v při mezi Václavem Hrzaniem a Čeňkem Kobkem.) **21.** A také v takovém práva vedení zpravce mají ukázati dědiny jistcovy tomu, ktož právo vede; pakli neukází, má se na dědiny zpravce vésti. A jestliže by se prvé vedl na dědiny zpravců než na jistcovy, tím nic neztratí než ten náklad. Než zvod ten, když by jemu byly dědiny jistcovy ukázány, má z desk propustiti. (Nález o tom II. Nicolai D. 22. v při Smila z Richmburka a Jana z Zaječic.) **22.** Žádný se také nemóż

pro žádnú nezpravu na dědictvie zápisné a duchovníe vésti, než jestli že by o tom páni nález udělali, (jako jsú po právě staném a po nálezu udělali, aby se každý mohl vésti pro nezpravu též jako po právě staném a po nálezu i na zápisné), tehdy by na zápisné mohlo vedeno býti, ale nyníe nic. **23.** Ale snad by se někdo otázal: „Také-li se zprava promlčí?“ Ač koli druhdy se i promluví zprava, pojednú se také i promlčí. Však se tak brzo promluví jako promlčí; neb se pojednú promluví, jakž kto k sídu bez zpravci svých, pohnán jsa, přístúpí, úmluvy jim vedlé práva nedada; jakož nahoře napsáno jest. A také se pojednú promlčí, jakož kto pohnán jsa k vysvědčení anebo k sídu, nestojí a neohlásí se, by pak i svému zpravci dal úmluvu. Než ktož pohnán jsa k pónonu i k sídu, stojí skrze se nebo skrze poručníka a úmluvu svému zpravci vedlé práva po komorníku od úřadu desk zemských dá, ten své zpravy ani nepromluví ani nepromlčí. Též také kdež súdná pře nenie, a kto z toho vyveden jest právem jakýmž koli, za čež zpravu má, nehned promlčí zpravy své, leč by tak dlúho mlčel, že by za tři léta a 18 nedělí nepromlúval a na svého zpravci právem nesáhl, ten by také zpravu promlčal. (Nález o tom II. Plana G. 28. mezi Zděnkem Kostkú z Postupic a Bohuslavem z Dobrošovic.) Než dokudž naň žádný ani sídem ani zvodem nesáhne, nikdy a věčně se zprava nepromlčí (zemskú miením a dědičnú, zhola beze všech výminek ve dsky zapsanú.) **24.** A při zpravě se tento řád zachovává: Ktož z dědictvie, za kteréž zpravu má, právem jakýmž koli vyveden bude, nehleď sídu ani pónonu, v žádné se otpory nedávej, než svých desk se drž, své zpravy následuj a po zpravě jdi, aby svého se práva spustě, v otpory a sídy se bez potřeby dada, spravedlnosti své i zpravu neztratil a více se nedosúdil a nedootporoval. Než hned všech otporów, všech pónonów, všech súdów cizích tobě nepříslušných nechaje, ke dskám zemským a k úředníkóm menším jdi, a najprvé úmluvu od úřadu vezmi, potom zvod, po zvodu panování troje, potom odhádání, (jakož o tom o každém hned se mluviti bude, když prvé o třetině, o kteréž jsem zmienku v zpravě učinil, vypíši); neb spustíš-li se své zpravy, a v otpor se nebo pónon dáš, strach jest, by se sám k zmatku nepřivedl.

Když dsky před rukama jsou, tehdy věna propouští, ale když se ke dskám nemůž, protože dsky staré dole nejsou, tehdy se věna 125 trhem kladú. — A potud o zplacování věn.

33. O poručení.

¹⁾ Poručení jest dětí a statku svého k opatrování a k množení, ne k umenšení, komuž se zdá, dskami svěření a po smrti své postúpenie... ²⁾ nebo manského nemá, ³⁾ dělati nemá a nemůž . . . . ²⁸⁾ (č. 5. nen í). ³⁴⁾ A to se za obyčej vždycky ve dsky píše. ³⁵⁾ spravedlivá maje, se samého, bratříe své . . . . poručiti; též i strýc strýce ⁴⁹⁾ (č. 9. nen í) ⁶⁹⁾ odepři tomu poručení a tak se toho zhostíš i slušně i bez hřiechu. Kto nechce . . ⁷¹⁾ svého raději k sirotčíemu nenic přičiniti než snad v úmyslu svém to má, aby sirotčíeho užívaje . . ⁷⁵⁾ poručení sám odepři. Neb nad tu nepravost mezi všemi nepravostmi větčie a nepravějšíe není, kdež kto komu děti a zboží svého svěří, a ten komuž jest tak svěřeno, pod tím způsobem v to vkroče, z sirotčích škod sobě užitky své přivodí, a maje jich obrance býti, i jest zlodějem statku jich! Takový . . ⁸²⁾ horší a oprovazenie než zloděj silničný hodnější; neb tento cizím a neznámým a těm, kteříž naň péči mají a jemu se brániti mohú, s svým velikým nebezpečenstviem a úsilíem beře, ale onenno ty, kteříž jsou jeho obraně a věře bezpečně poručeni, pod přikrytím . . ⁸⁶⁾ pod obranú práva bezpečně lúpi, a statek . . . . ⁹¹⁾ praví poručníci a súdece býti, ještě . . . .

1. Poručení jest dětí a statku svého, kterýž kto ve dskách má k opatrování a k množení, ne k umenšení, komuž se zdá, dskami nebo kšaftem na list mocný královský svěření a po smrti své postúpenie dětí a statku svého, dědičného a svobodného nebo manského nebo zástavného. 2. Neb žádný, ktož dědičtvie 5 svobodného nebo manského dskami zapsaného nemá, poručníkův dskami dělati nemůž. 3. Z té příčiny to dvě jest spolu svázáno „dětí a statku“; neb nemá-li kto statku svobodného na zemi (jakož jest povédieno), a děti má, nemůž poručníkův dětí svých dskami činiti. A též ktož dědičtvie a zboží svobodné na 10 zemi má, a děti nemá, nemůž poručníkův dskami dělati, než toliko nápadníky, zápisem nebo dániem, kohož se jemu zdá, učiniti může. 4. Aníž se na to kdo obracej, že ve dskách někdy poručení dětí a statku najde se toho, ježto nic na zemi nemá. To přicházie z toho, že někto, maje na zemi dědičtvie svobodné 15 nebo zástavné, poručení dětí a statku svého zapíše dskami; potom to, což jest na zemi dědičného nebo zástavného měl,

prodá jinému, anebo zplacen s zástavy dědictvie zástavného bude a poručení tehdaž, dokudž jest měl dědictvie na zemi, učiněné ve dskách zůstane. (Mnozí toho svědomi nejsúce a toho neznajíce za to mají, že jest poručníky dskami někto dětí svých učinil, na zemi nic nemaje; ale tím nevědomiem se klamají a mýlie.) 5. Úředníkom přflezie v takových poručeníech, ktož je dskami dělati chce aneb chtie, otázky činiti, má-li dědiny svobodné, prvé než poručení zapisovati budú, a ty dskami upevněné. 6. „Dětí a statku svého“. V tom se zaviera a rozumie, že poručení móż býti netoliko dětí toho, ktož poručníky dělá, ale také dětí bratra i strýce jeho nedielného, však neb ačkoli děti jeho nejsou, ale proto, poněvadž on s bratrem nebo strýcem svým v nedielnosti jest byl, statek bratra, statek strýce nedielného jest jeho statek. A tak se v tom slově zaviera to „svého“; neb poručníky dskami učiniti nemůže dětí svých, ne otec toliko; ale i bratr jeho, kdyžby otec umřel, móż poručníky dětí bratra nebo strýce svého učiniti. A to se za obyčej ve dsky píše. 7. Móż také bratr starší, léta spravdivá maje, bratřie své i strýce mladšie, komu chce, dskami též jako otec poručiti, nadto i se samého; též i strýc strýce své mladšie móż poručníky, kterýmž se jemu zdá, opatřiti. 8. Ještě, to slovo v poručení položené „statku svého“ nenie prázdne; neb žádný cizieho statku a dětí poručeti nemóż, poněvadž ani děd, jsa vnuka svého dielen, nemóż jemu poručníkov žádných ustanoviti, by pak vnuku i statek svůj dal. Též bratr, strýc, dielni jsúce, ačkoli sami vedlé práva poručení bratřii a strýcív svých obdržie, když by od otcív sirotci žádnými poručníky opatřeni nebyli, však proto jich poručníky jinými opatrovati nemohú. Neb statek sirotčí, totižto bratřii nebo strýcív mladších, nenie bratřii nebo strýcív starších dielných. Z té příčiny nemohú dielni bratřii a strýci poručníkov mladším bratróm nebo strýcóm dělati, než sami toliko poručení proti jiným poručníkom králem daným obdržie. 9. „Dětí a statku svého.“ Kto má toliko zápisné nebo královské na majestátiech, a těch majestátív ve dskách nemá, kto má to na listech toliko, a ve dskách nic nemá: nemóż dskami dětí svých a statku svého dělati poručníkov; ani ten, ktož dědictvie jaké dědické kšaftem má anebo drží, a ve dskách jeho nemá, nemóż dělati dětí a dědictvie svého poručníkov. Než ktožby dědictvie ve dskách měl, by pak za jeden

groš toliko stálo, ten mŏž poručníky dětem svým a statku svého dskami učiniti, a vedlé toho i majestáty i listy všeliké i penieze hotové s klenoty při poručení zavadiť, a též i zápisem nápadním ve dsky klásti (Dŏvod dsky zápisné všecky). 10. „K opatrování a množení, ne k umenšení.“ Kto nechce statku sirotčieho ⁶⁰ tak věrně jako svého a mnohem pilněji než vlastnieho opatrovati, nebeř na se poručení dětí a statku žádného; neb jest mnohem užitečněji poručení na se nebrati než přijatému věrně a právě dosti nečiniti. A jestliže tě kto bez tvého vědomie poručníkem ve dsky dětí a statku svého zapíše, a tobě v mysli ⁶⁵ nenie, aby děti jeho a statek tak pilně jako své vlastnie beze všie zlé lsti opatroval, měj k tomu toho, ktož jest tě poručníkem učinil, ať tě odvolá zase, a vynme z poručení. Pakli toho neučiní, přijedť ke dskám a odepři tomu poručení, a tak toho prázdnen budeš beze všech nesnází a potomniech súdŏv. 11. Kto ⁷⁰ nechce sirotčieho statku množiti a svého raději k sirotčiemu přičiniti než sirotčieho ujímati, než snad to v úmyslu svém má, aby z sirotčieho ujímaje svůj statek množil a k svému sirotčie bera příkládal, též učiní a žádej, ať tě odvolá ten, ktož jest tě poručníkem učinil, anebo poručení sám odepři. 12. A též ⁷⁵ kto nechce poručníkem zúmýsln býti a cizím se zanášeti, odepři poručení a budeš toho prázdnen. (Neb by nad tu nepravost mezi všemi nepravostmi větčie a nepravějšíe býti nemohla, když by otec poruční, kterémuž jest dědictvie s dětmi tak svěřeno, aby to jako otec opatroval, pod tím způsobem v to kroče, ⁸⁰ z sirotčích škŏd sobě by užitky své přivodil a maje jich obrance býti, i byl by zlodějem statku jich. Takový každý poručník zloděje zjevného jest horší a oběšení než zloděj silničný hodnějši. Neb zloděj cizím a neznámým a těm, kteříž naň péci mají a proti němu se opatrují a jemu se brániti mohou, s svým velikým ⁸⁵ nebezpečenstviem, s prací a s strachem běře: ale onenno ty, kteříž jsú jeho obraně a viere poručení, pod přikrytím otcovského a najbližšieho přátelstvie a pod obranú práva bezpečně a doma lúpi, a statek jich, kteréhož jest povinen jiným všem brániti, sám okrádá. Nechci toho připomienati, což se často pod ⁹⁰ žertem mluvívá: „že ta miesta, kdež mají praví poručníci býti, ještě jsú v nebi prázdna.“) 13. Po smrti své kto chce poručníky dětí a statku svého dělati, má je, dokudž jest živ a dokudž mŏž

dělati; neb po smrti k tomu též jako k pokání žádného času
 95 není. Ale za živnosti učinění poručníci v moc poručení
 teprv po smrti toho, kdož jest je ustanovil poručníky, vcházejí,
 a prvé nic. Z té příčiny jest položeno, že poručení jest
 „dětí a statku svého svěřenie a po smrti poručujícího postúpenie.“

34. Forma a způsob poručení otcovského.

2) zbožiení a dědictvieni svými.

*Ctirad z Dobronic přiznal se před úředníky, že jest všechny
 děti své se všemi zbožiení a dědinami svými, kteréž má anebo
 mieti bude, i se všemi nábytky a svrchky též, kteréž má nebo mieti
 bude, s listy, majestáty, klenoty, hotovými penězi, jakž by to koli
 5 a kdež koli mohlo shledáno a jmenováno býti, poručil mocně a
 poručie Všerubovi z Chvatliny a Václavovi Sakovi ze Znamčic,
 oběma spolu, tak že jest je učinil oba pravé a mocné otce poručie
 a obrance všech věcí svrchu psaných.*

35. Poručení může být doma kromě desk.

20) Při tom placenie od kladenie ve dsky znamenitého a velikého
 najprv, potom . . . . 23) a jiných toliko zpletkov a nesnazí . . . . 27) učiniti
 mají. A ačkoli prvé se jest 29) leč zvláštní na to od JMKské relator bude
 poslán. Též také 34) učiněným. (Ale řekl jeden, že neškodí k mléku sme-
 tany přilítí, a od té doby tak držie, a ta slova v královských majestátiech jsú
 prázdna, mocí a jitie žádného nemajice.) 40) býti měli, neb to od toho ktož
 je ustanovuje, berú, že mají býti 42) i odciziti (jakož na to mnoho jest ná-
 lezov, ale desk a zapisov i trhov rozličných vice).

1. Mohú poručníci dětí a statku zdělání býti netoliko
 skrze přiznání před úředníky u desk, ale také bez přiznání
 a beze všech úředníkov přítomnosti doma, když kto list mocný
 od KMstí má, aby na ten list mocný mohl statek svůj zřiediti
 5 a dětí i téhož statku poručníky, kohož by se jemu zdálo, učiniti.

2. A tak na ten majestát královský poručníci učinění tolikéž
 moci a práva mají, jako by dskami učinění byli, a v statek a
 v poručení tím listem skutečně vkročiti mohú a mají, a
 ve všecko se mocí téhož kšaftu uvázati hned po smrti toho,

ktož jest jim poručil, nic nečekajíce, ani se nevloženiem téhož 10 kšaftu ve dsky meškajíce; neb toho nic potrebie nenie ve dsky klásti, aniž pro nevloženie toho kšaftu ve dsky jaké ujmy na tom poručenství nebo na kšaftu poručníci trpěti mohú. 3. Při jich dobré vůli jest, to poručenstvie nebo ten kšaft ve dsky vložití nebo tak nechati. Nébrž z mnohých příčin jest lépe, 15 do desk ani poručenstvie toho ani kšaftu neklásti, a z této mezi jinými příčinami najznamenitějšie, že, když sirotci živi zŕstanú, nebudú skrze takové kšaftu daremné kladenie žádných zmatkŕv mieti, ani jim bude potrebie toho z desk propúštěti a vymazovati, čehož jest nebylo potrebie ani ve dsky klásti. Při 20 tom placenie od kladenie ve dsky najprvé, potom propuštěnie z desk a děkovanie z poručenstvie, a opěť nového placenie ujdú, a jiných toliko prací, jезд a nesnází. 4. A ačkoli v každém majestátu královském zřetedlně se prikazuje úředníkŕm zemským, když by požádání býli od toho, komuž jest takový majestát od 25 krále dán, nebo od poručníkŕv jeho, aby ten majestát ve dsky vložili, že tak učiniti mají (a prvé se jest každý majestát takový i kšaft ve dsky kladl): však nynie již žádný majestát takový ve dsky se neklade na to KMsti rozkázanie, leč by zvláštñi na to od JMKské relátor z pánŕv nebo z vládyk poslán byl. 30 Též také již nynie kšaft žádný se ve dsky neklade ani list bez povolenie královského a posla od JMsti zvláštñieho, než prvé se jest každý majestát, v kterémž jest to prikázanie bylo, bez relátora ve dsky kladl i s kšaftem na ten majestát učiněným. 5. „Pravé a mocné.“ V každém poručenství se tato slova kladú, 35 že jest je učinil pravé a mocné otce poručenie: Pravé, že nejsú vetřeni ani jakým fortelem v poručenstvie vešli ani vprošení, a také aby se varovali nepravosti, a sirotkŕm aby právě v statku jich činili, a sami na se toho neuvodili, aby nepravými poručníky býti měli; neb je k tomu zavazuje ten, ktož je ustanovuje, že 40 mají býti praví poručníci. Ale budú-li nepraví, to sami od sebe a od své nespravedlnosti mieti budú. Jsú také „mocní“ poručníci, proto, že moc mají statek sirotčí spravovati, opatrovati, zlepšovati, množiti, sirotčieho dobývati. 6. Mají také moc, statek sirotčí zapsati, prodati i odciziti pro lepšie sirotčie (jakož na to 45 mnoho nálezŕv a desk, a zápisŕv i trhŕv rozličných viece). 7. Ještě, poručníci mají moc o statek sirotčí se súditi, za sirotky

odpovídati, sirotkům vysouditi i prosouditi. 8. Ale aby statku sirotčieho zanebávali, jej opouštěli a jeho umenšovali, k tomu
 50 mají býti ne mocní, leč by jací dluhové nebo závady spravedlivé předkův sirotčiech předešli, kteréž by na tom statku sirotčiem poručníci předešlé našli, ne sami je znovu uvedli. V takovém běhu mohou poručníci umenšiti statku sirotčieho, neb jest
 55 sirotkům lépe a užitečněje, malý statek mieti nežli žádného nemieti. A tak tím umenšením poručníci neujmú sirotkům statku, než přičiní, když skrze uprodání potřebné sirotkům není statku zachovají. 9. A tak poručníci mocní slovú, že mají moc, aby statku sirotkům dobývali, ale nemají moci, aby jim statek jich bez příčiny utratili, anebo jej bez znamenité potřeby.
 60 a spravedlivé a hodné příčiny komu prodávali, a zvláště sami sobě.

36. „A obrance“. [O obranci.]

2) proti moci hájiti i proti súdům jim statku.. 3) proti žalobníkům jeho brániece a za ně odpovídajíce 7) když by pohnáni byli, 8) (č. 3. v I. rec. nenf).

1. Jsú také poručníci i statku sirotčieho i sirotkův obrance, tak že jich mají proti moci, proti křivdě i proti súdům brániti, jim statku jich súdem dobývajíce i proti žalobníkům všelikým za ně odpovídajíce. A vysúdie-li co sirotkům, ne sobě vysúdie
 5 a prosúdie-li co, ne sobě prosúdie, než sirotkům. 2. A jakož moc mají z sirotčieho pohaněti, též také povinni jsú, za sirotky, když by od koho pohnáni byli, odpovídati. (O tom máš nález v II. dskách Planových G. 24. *Najjasnějši*). 3. Jest také každý poručník otcem učiněný sirotkův i statku jich tak mocen jako
 10 otec sám, do jich let spravedlivých toliko, a dědictvie jich móż prodati, zastaviti, zapsati a k své vůli obrátiti, jakž by se jemu zdálo; než věnovati a dáti sirotčieho pryč, toho učiniti nemóż.

37. Dokud poručenství trvá.

1) Déle poručenství netrvá než do let sirotka ne nejmladšieho, než najstaršieho. 4) vladnutí má. To v zemi české.. 3) když sirotek léta máje toho na něm požádá, 24) ještě by let neměli, má děveče vedle práva, leta mající, poručenství sstúpeno býti 25) kterýž jest více než ode dvú set let nalezen Janem králem ...

1. Žiadné poručenstvie, otcovské, prirodzené ani kráľom dané, déle netrvá, než do let sirotka ne najmladšieho, než najstaršieho.

2. Kterýž když let spravdivých dojde, poručníky své poručenstvie zbaví, a sám bratřiemí nebo strýci svými mladšími z práva vládnúti má; neb každý sirotek takový, jakž k letóm spravdivým přijde, hned jest bližší poručenstvie, nežli onen dskami od otce jeho nebo od jiného učiněný. (To v zemi české od počátku desk za právo se jest vždycky držalo a zachovávalo.)

3. A každý poručník, když sirotek léta spravdivá a řádná má, toho na něm požádá, aby jemu zboží postúpil, má tak učiniti, a dědictvie jeho jemu postúpiti. (To najdeš v IV. Ondřejových L. 10. kdež Jan z Valštajna Annu z Kovaně poháně.)

4. A mají se sirotkóm léta majícím, když toho na úřednicích ke dskám příjduce žádají, listové od úřadu k poručníckóm dávati, aby statku sirotčieho jim sirotkóm poručníci jich postúpili. Pakli tak od úřadu obesláni jsúce, sirotkóm dědictvie jich nepostúpíe, mají sirotci listem obranním skrze purkrabí nejvyššieho v statek svůj dědičný otcovský uvedeni býti.

5. A též také, kdy by sirotci ženského pohlavie toliko byli, má té, kteráž k letóm najprv přijde, najstarší s statku od poručníkův sstúpeno býti, a ona má mladšie spravovati s dědictviem jich i svým.

6. Též také kdyby se přihodilo, že by sirotci obojiego pohlavie byli, ženského i mužského, a děvečka by k letóm přišla, a bratřie její ještě by let spravdivých neměli, má dievce vedlé práva, léta majície spravdivá, sporučenstvie sstúpeno býti. (To najdeš v Bielych pöhonných: Léta božieho 1493, kdež Barbora z Vrchlabie poháně.) (Jinak kdyby to ženskému pohlaví jíti nemělo, též jako i mužskému, byl by grunt práva českého zdvižen, a nález najstarší byl by v nic obrácen, kterýž jest nalezen Janem kráľem českým, že dcera též jako syn tím vším právem dědí; i byla-li by od poručenstvie odstrčena, již by tím vším právem jako syn děditi nemohla, ješto taková věc jest zřeteldně proti tomu nálezu a právu najstaršiemu i najspravdivějšiemu.)

38. Troje poručenstvie.

*) dětem svým poručníky ustanoví, *) jiných poručníkův nezdělá
 *) kdyžby obec poručníkův žádných.. *) k letóm přirozeným přijdu, zboží jich najprv.. **) a má jim všeho zboží jich zúplna beze všeho umenšení

postúpiti. Pakli by jim ⁶⁰⁾ poručník jich nevyšel, též také pro to se mohou v dědictví poručníka i jeho rukojmě uvázati, to držeti a toho užívati, dokudž by jim nebylo zúplna navraceno a zaplaceno, což by jim dědictví jich bylo umenšeno a užtkův utraceno . . . . ⁶¹⁾ poznáno (k o n e c).

1. Nalezá se po dskách zemských poručení troje, a každé vedlé práva země české: Přírozené jedno, druhé otcem učinéné, třetí dané. 2. Poručení otcem učinéné jest to, když otec živ jsa dětem svým za zdravého života nebo na smrtelné posteli poručníky ustanoví, kteréž se jemu zdá, (jakož o tom již prvé jest povědjeno). A to móż slúti poručení otcovské. 3. Přírozené poručení jest, když bratr nebo strýc, sestra nebo teta, buďte dielní nebo nedielní, když otec jiných poručníkův vedlé práva nezdělá, v poručení se uvazují. A to möße slúti poručení přírozené nebo příbuzné, (o kterémžto poručení světlý nález jest Venceslai Andreae M. 7. mezi Zbyňkem z Soběšna.) 4. Ale to poručení příbuzné nemá miesta než tehdáž, když by otec dětí a statku svého poručníkův žádných neustanově umřel, anebo také, kdyby poručníci otcem učinění zemřeli, a sirotci by ještě let spravedlivých nemajíce živi zůstali. Než při tom toto má opatřeno býti, že strýc nebo teta, kterýž by chtěl v to poručení vstúpiti, má sirotkóm uručiti vedlé práva a řádu zemského, aby jim statku jich neumenšoval, než raděje přivětčoval. (To psáno v témž nálezu). 5. Ale kdyby pak strýcův niekoľiko bylo bližších a dalších, nebo jednostajně blízkých nebo dalekých, který z těch obdržeti má poručení? Mezi blízkými a dalšími ten má poručení obdržeti, který jest najbližší. (Dóvod toho svrchupsaným nálezem.) Ale mezi jednostajně dalekými strýci nebo jednostajně blízkými ten obdrží, kterýž lépe ujistiti móż statek sirotčí, aby jim jeho neumenšoval. A též v ženském pohlaví bližšie přítelkyně má poručení obdržeti vedlé práva, jako sestra před tetú. (Toho dóvod v Památných F. 6. *Najjasnějši*). 6. Přírození přátelé: Když otec umře poručníkův nezdělaje, a král když sirotkóm poručníky dá, kteříž za to JMsti prosie, obdrzie přírození přátelé poručení proti danému králem poručení. (Toho nález v Bielych pónonných, kdež Barbora z Vrchlabie etc.) 7. Ale králem dané poručení jest, když otec žádného poručníka neučině umře, a přítel žádných přírozených není; tehdy král, najvyšší všech

sirotkům na zemi i v městech svých poručník, sirotkům poručníky³⁵ dá, kteréž ráčí. 8. A ten každý králem daný poručník má sirotkům dostatečně ujistiti dskami, že jim statku jich nemá umenšovati, rukojmí dosti za to majícím; jinak neučiní-li toho, nepójde jemu královské dáníe. 9. Má také každý poručník králem daný a povinen jest sirotkům, když k letům přirozeným přijdú, dědin,⁴⁰ zboží a statku jich najprv postúpiti, a počet z dědictvie a statku jich i ze všech užítkův spravedlivý učiniti. A má jim dědictvie všeho a zboží a gruntův zúplna beze všeho umenšení postúpiti, a z užíváníe úrokův, platův, rybníkův, lesův, nábytkův, svrchkův, peněz a všech dóchodův jich počet učiniti. 10. Pakli by⁴⁵ jim zboží a statku jich umenšil, tehdy těm sirotkům není potřebie súdu čekati, ani z toho poručníka pohoniti; než vezmúc komorníka, hned se mají v dědictvie poručníka svého i v dědictvie rukojmě jeho vedlé práva uvázati ve všecko, a to mají držeti a toho požívati tak dlúho, dokud by se jim nezaplátilo⁵⁰ to vše, což by jim od poručníka bylo dědictvie a statku jich umenšeno a utraceno. (Dóvod toho všecka ve všech dskách králem daná poručenstvíe.) 11. A též také, když by počtu z užítkův, totižto z úrokův vybráníe, rybníkův spuštěníe, lesův na prodej mýceníe, nábytkův a svrchkův prodáníe dostatečně⁵⁵ poručník jich nevyšel, a jim toho zase nenavrátíl nebo nezaplátil, též také proto mohou se v dědictvie poručníka svého i jeho rukojmě uvázati, to držeti a toho užívati, dokudž by jim nebylo zúplna navráćeno a zapláceno, což by jim statku a peněz i dóchodův jich bylo umenšeno a užítkův utraceno, se všemi ná-⁶⁰klady. (Dóvod toho dsky všecky takových poručenství). Neb se to v každém takovém poručenství králem daném zapisuje, jakož to z formy a způsobu téhož poručenstvíe tuto hned podepsaného, zřeteldně móż býti poznáno, i nálezové panští to ukazují. 12. Ítem při poručenství, kdež jest několik poručníkův,⁶⁵ má vědieno býti, že jeden poručník bez vóle a vědomíe druhého bráti sirotčíeho nic nemá. (Nález o tom III. Plana B. 2. mezi Zachařem z Říćan a Mílotú.)

39. Způsob a forma poručenství králem daného.

³⁷⁾ a z toho nemohú ani mají vinění býti ⁴³⁾ a tá příčinú téměř všickni poručníci sirotčích statkův prosie; ⁵³⁾ aby bránili. (Ale tím během téměř

žádného člověka nenajdeš, aby za poručenství sirotčie krále prosil, a mnohem spíše uziš koby bílou nebo labuť černou, než takového poručníka.) neb žádný . . .

1. Jiří, z božie milosti český král etc., z plnosti moci své a milosti zvláštnie Václava z Nemyčevsi mocným jest učinil a ustanovil poručníkem sirotkóv někdy Tomáše Behma z Konobřez, zbožie a dědictvie týchž sirotkóv, kteréž mají nebo mieti budú, tak
 5 však, aby zbožie a dědictvie týmž sirotkóm neumenšoval, než raděje množil a přivětčoval. Za to slíbil jest týž Václav sám napřed a vedlé něho Arnošt z Věžník. Pakli by co týž Václav zbožie a dědictvie svrchu psaným sirotkóm umenšil, tehdy tíž sirotci
 10 přijdúc k letóm spravdlivým s jedním komorníkem budú se moci uvázati v dědictvie téhož Václava poručníka svého a Arnošta rukojmě jeho, kteréž mají nebo mieti budú, a to budú moci držeti a jeho užívati tak dlúho, dokudž by se jim dosti nestalo, což by jim na dědictví i na statku jich bylo umenšeno, se všemi náklady. (Na to posel od KMstí byl jest Zdeněk Kostka z Postupic z pánóv,
 15 jsa k tomu od KMstí zvláště vyslaný.) 2. V tom každém poručenství KMstí daném tato slova znamenitě se pokládají: Umenšoval-li by dědictvie a zbožie poručník sirotkóm, že se budú moci uvázati v dědictvie jeho v dědictvie rukojmě jeho, kteréž mají nebo mieti budú. Z té příčiny, že již všecek statek svůj poručník
 20 sirotkóm jako ve zpravu zavazuje, kterýž koli má, aby na tom statku jeho sirotci mohli svého statku týmž poručníkem umenšeného postihati, by pak statek svůj poručník prodal, zapsal, nebo jakž koli jinak zavadil. A též i rukojmě jeho vedlé něho svůj statek všecek zavazuje. A sirotci pro umenšenie svého statku,
 25 k letóm přijdúce, na statky poručníka a rukojmě jeho sáhnúti mohou a v ně se uvázati, netoliko v ty, kteréž nynie mají, ale také i v ty všecky statky, zbožie, platy a dědiny jich, které jsou toho času neměli, když jest poručník poručenství vyprosil a rukojmě když jest zaň slíbil. 3. A když se již tak uvází sirotci
 30 v jich statky, poručníka a rukojmě, tak dlúho a dotud je držeti mají a jich užívati, dokudž by sirotkóm statek jich utracený i s užitky, kteréž jest poručník zmrhal a z nich spravdlivě na počtu vyjítí nemohl, nebyl navrácen, se všemi náklady. 4. A což sirotci statkóv poručníka svého a rukojmě jeho
 35 v tom času užívú, dokudž se jim za jich dosti nestane, to při

nich beze všeho odporu zůstati má; z toho nejsou povinni žádnému odpoviedati, a z toho nemohú ani-mají žádným právem viněni býti. K kteréžto spraviednosti a tuhé i těžké pokuté kdyby poručníci králem daní prohlédali, ne tak by se kvapně ani tak valně v poručenstvie sirotčích statkův třeli. Neb každý⁴⁰ ktož za poručenstvie krále JMsti prosí, jednu ze dvojie příčiny k tomu hnut bývá: Nebo lakomstviem, aby sirotčieho statku užieval a z jich škod aby svých užitekův dobýval (a tú příčinú někteří za poručenstvie sirotkův a sirotčích statkův prosie, aby sirotčieho zbožie umenšiece, sobě svého přičinili, ne sirotkóm⁴⁵ jich zbožie přivětčovali); nebo z přiezně a lítosti, že jim přirozená milost, kteréž jest Bóh všem lidem ve všech zákoniech uložil, v přirozeném, v psaném i v zákoně milostivém (kterýž se od přirozeného málo dělí,) že jimi přirozená milost hýbe, aby vyprosiece poručenstvie sirotkův, jim statek jich zachovali, a proti⁵⁰ nepravým lidem, lakomým a nelítostivým, sirotkův opuštěných i statku jich aby bránili, a jim užitky a dóchody ze zbožie, kdyby k letóm přišli, s přimnoženiem statku jich aby navrátili. (Ale tím během říedký se člověk najde, aby za poručenstvie sirotčie krále prosil; neb žádný svého pro cizie bez užitku meškati nechce,⁵⁵ kromě samého přiatele dokonalého, kterýž mezi lidmi jest přieliš říedký a neobčejný.)

40. Můž-li poručník sirotčí poručníka jiného udělati.

⁴⁰) aby se miesto něho súdil, smlúval, ²⁰) sirotkóm a statku jich nemohú. ²⁰) poručníkóm, kteréž dskami ²¹) Hynka Hradištského přijala. ²⁴) A to přijetie. ²⁵) ztvrzeno) i také po své smrti jiné poručníky ustanoviti, ⁴¹) i uředníkův všech všelikého nátisku, kteréž jsú ⁴⁴) beze všie odpornosti (k o n e c)

Pr. Aby mohlo vědieno býti zřetedně, o čem se mluví, poněvadž nejedno jest poručenstvie: užitečné jest prvé skrze rozdiel obé oznámiti. 1. Neb dvojie se v právě zemském poručenstvie nalezá: Jedno poručenstvie pře, kdež kto s druhým súd maje, pře své, kohož se jemu zdá, učiní k súdu poručníka, aby na miestě jeho stával, a miesto něho aby se súdil, smlúval, právo vedl po nálezu, (o kterémžto poručenství jest v druhých knihách povédieno.) A v tom běhu poručník poručníka jiného učiniti nemóže. (Toho nález v Bielych póhonných, kdež Jan Lukavecký

10 kněze Viktorína pohánie.) 2. Jiné jest poručenství dětí a statku, o kterémž se tuto mluví, i to nejedno, než (jakož jest napřed povédieno) troje: otcovské, přirozené a králem dané. 3. V králem daném a přirozeném poručenství poručník žádný poručníka jiného učiniti nemóž; neb obojích takových poručníkův ani statek ani 15 děti, kterýchž jsú poručníci, nejsou jich, než cizí. 4. V otcovském pak poručenství jestliže zhola a prostým během kto poručníky dskami nebo kšaftem na mocný list zdělá, a žádné moci zvláštěnie při tom poručníkom svým nepřidá, nad tu moc, kterúž právem obecníeho poručenství mají, také ti poručníci jiných poručníkův 20 ustanoviti sirotkóm nemohú. 5. Než ktož zvláštěnie moc poručníkom dětí a statku, kteréž dskami nebo na list mocný činí, v poručenství svém dá, aby oni mohli dětí a statku jeho jiné poručníky, kohožby se jim zdálo, učiniti po své smrti, nebo hned za živnosti jich k sobě přijieti, v takové zvláštěnosti a moci kšaftem nebo 25 dskami dané móž poručník otcovský i jiné poručníky k sobě za živnosti své přijieti (jako jest učinila Anna z Kovaně, že jest k sobě kněze Hynka v poručenství sirotkův někdy Hynka Hradištského přijala vedlé té moci, kterúž jest jí kšaftem manžel její při témž poručenství dětí a statku svého dal. A to přijetie 30 k sobě poručníka jest i súdem zemským stvrzeno.) 6. Móž také poručník otcem učiněný vedlé té moci vlastnie jemu nad obecníe poručenství přidané, i jiné poručníky ustanoviti, jakož se toho mnoho po dskách najde. Kteréž jsú tak svobodné a tak prostranné, že každý jimi statek i děti své, vedlé vôle a libosti své, jakž 35 se jemu zdá, až k věčnosti móž opatřiti beze všie všech lidí překážky i úředníkův všech odporu všelikého, kteříž jsú každému z práva povinni, o statku jeho i o dětech i o všech spravedlnostech tak ve dsky klásti, jakž on chce a jakž rozkáže, beze všie otpornosti, a bez úrazu práva samého toliko.

41. Z čeho mají poručníci počet činiti.

¹⁾ Když sirotci k letom přijdú, mají jim ¹³⁾ (č. 3 v I. rec. není.)
²⁵⁾ činiti povinni (kon ec).

1. Když sirotci k letóm spravedlivým a přirozeným přijdú, mají jim poručníci jich najprvé všech gruntův jich, dědin, platův, rybníkův, siedla i jiného všeho, což sirotčie jest, postúpiti, beze

všeho umenšenie, a majú všeho lepšieho postúpiti, nežli jest bylo tehďáz, když jsú se v to poručenství uvazovali. **2.** Potom mají z užívání platův, rybníkův, lesův, peněz, počet sirotkům učiniti; než z užívání dvorův poplužních s poplužiem, dědin, luk, nábytkův i jiných drobných věcí, a z jiného všelikého hospodářství, kterýmž se dobytci a čeledě chová a bez umenšenie těch věcí se dobytek i čeledě chovati nemůže, z toho poručníci počtu činiti ¹⁰ nejsú povinni. (Toho nález jest v Menších Zápisných 1494 léta, v sobotu po sv. Lucii vedlé nálezu prvního mezi Oldřichem z Holedče.) **3.** Než jestliže by to najali a peníze za to brali, a ani čeledi proto ani dobytčův nechovali, o tom by se jinak rozuměti musilo. **4.** Ale při postúpení zboží a statku sirotčieho ¹⁵ a počtu činění jest rozdiel takový, že všickni poručníci statku sirotčieho sirotkům léta přirozená majícem postúpiti jsú povinni beze všeho prodlévání i otpierání. **5.** Ale počtu činiti sirotkům nevšickni poručníci jsú povinni, než toliko dvojí: Přirození jední, a druhí králem daní. Než poručníci otcem učinění sirotkům ²⁰ počtem žádným nejsú povinni, poněvadž dědictvie sirotčie mohou i prodati, i zastaviti, i zapsati (vedlé nálezu v I. dskách Mikulášových B. 2. v při mezi Soběhrdem učiněného), leč by se kteří poručníci otcovští z své dobré vůle počet činiti podvolili; tím podvolením byli by počet činiti povinni. (A to ne z práva, než ²⁵ z svého podvolenie dobrovolného, kteréž všemi právy mocně hýbe, jakž chce, a sudy též.)

42. O spolku s sirotky.

1. Nemá žádný poručník spolkův sobě s sirotky uprošovati, ani jich KMst má dávatí. **2.** A jestliže by král spolek komu s sirotky dal, to dání žádné moci mieti nemá, a páni takové dání na plném súde mají zdvihnutí, a takového, ktož jest spolek uprositi směl proti nálezu a právu, v svú kázeň vezmú. (O tom ⁵ jest nález Venceslai Andreae M. 7.) **3.** Nápad však statku sirotčieho po smrti jeho móż poručníku král hned při poručenství spolu dáti. (Kteréhožto dání dsky plné jsú.)

43. Co při poručenství sirotčiem za právo jest.

¹⁾ Při poručenství se za právo drží, najprvé že každý . . . . ²⁾ není sirotku škodami žádnými po tom příšlymi povinen ³⁾ pro spravedlnosti své okázání a dosti učinění . . . ⁴⁾ dokudž k letóm najstarší. . .

1. Při poručenství se za obyčej drží, že každý poručník otcovský, přirozený nebo králem daný má statek sirotčí pilněji než svůj vlastní opatrovati, a o sirotky se věrně starati, je k dobrému vésti tak, jako své děti vlastnie, a mnohem pilněji. **2.** Dále z práva otcovský poručník má sirotku statku jeho let došlému, když toho na něm požádá, postúpiti. **3.** Ale poručník otcovský nejša od sirotka k letóm příšlého napomenut, aby jemu s statku jeho sstúpil, není sirotku, proto že by jemu statku jeho nepostúpil, škodami žádnými potom po letech jeho příšlymi povinen. ¹⁰ (To se najde v Bielych póhonných, kdež Margréta z Libčic poháně Margrétu z Malštýna máteř svú.) **4.** Kdež poručníkóv otec dskami nebo kšaftem nezdělá dětem svým, těch z práva poručníci mají býti přátelé najbližší. (To jest bylo napsáno v Římě za pohanóv na dvanácti dskách práv římských, neb jsú i Římané ¹⁵ dsky měli.) **5.** A uručiti má každý přítel v poručenství vcházeje sirotku, aby jemu statku jeho neumenšoval. **6.** A toho poručenství ze všech jiných přátel strýc jest najbližší, a sestra bližšie než teta. (Nálezové ná to svrchu jsú připomienáni.) **7.** Králem daný poručník nemá statku sirotčieho žádnému prodávati, a ²⁰ zvláště tomu, ktož jest zaň v tom poručenství rukojmí, aby statku sirotčieho neumenšoval. (To stojí v Bielych póhonných, kdež Vavřinec z Tábora poháně Kateřiny z Řepče.) **8.** Spolku s sirotky nemá prositi žádný, ani toho král má (by pak kto za to prosil) dávati. **9.** Item každý poručník, přirozený i králem ²⁵ daný, jest povinen sirotku statku jeho k letóm příšlému, když toho na něm požádá, postúpiti, též jako poručník otcem učiněný. **10.** Každý poručník jest povinen sirotku počet z užívání statku jeho učiniti, kromě poručníka otcovského. **11.** A ten pro uvarování podezření a pro spravedlnosti své oznámenie a dosti ³⁰ učinění svěřeni otcovskému, nejša toho podlé práva povinen, z dobré vôle to od sebe sám učini, což příbuzný nebo králem daný poručník z práva učiniti musí. **12.** Ještě, každý poručník má za sirotky, pohnán jsa, odpoviedati, a též také sirotčieho má

a můž právem, pónonem a súdem dobývati. (Nález na to v II. dskách Planových G. 24. *Najjasnějši.*) 13. Žádné poručenství 35 déle nemůž trvati, než dokudž k letóm spravedlivým najstarší sirotek, buď pachole neb děvečka, nepřijde. — A potud o poručenství a o poručnících.

44. O létech.

Znamenitě jest ne na jednom místě, ale na mnohých při poručenství sirotčíem let spravedlivých dotýkáno. Ale že v rozličných práviech rozličně se léta počítají, z té příčiny nezdálo mi se býti zbytečné pod zvláštním nápisem o letech spravedlivých a přirozených psáti. O kterýchžto letech, poněvadž se nejednotajně, než rozličně v rozličných práviech nalezají, a v právě zemském jsou jednotajná, pro snadnějšíe srozumění najprvé skrze rozdíel jedněch od druhých užitečné jest nenic povědieti.

45. Léta jsou dvoje.

²⁵⁾ tak se ven vynásie; neb jsou se i při tom fortelové zlí, za nedávné paměti (viem co mluvím) zřetelně našli. A jest nový rozdíel o letech přirozených nikdy prvé neslýchaný, ani kde zapsaný, obmyslen: Prý má léta, ale mladá (chtěl ten, aby sirotek jeho léta, kterémuž na šedesáte let bylo, měl); ale není div: Od stromu ovoce nedaleko padá!) K kterémužto . . . ²⁷⁾ . . . při tom býti, kromě toho třetího . . . ³¹⁾ . . . a veliká lest a nepravost při tom ³²⁾ . . . let dětí svých nepamatují. Ale toto ³⁵⁾ . . . ale ono kněžské v jich práviech kostelních všecko na slyšení samém záleží. Ale více jest svědek očitý jeden nežli ušatých deset, jakož jest Plautus napsal. Z té příčiny . . . ⁴¹⁾ léta přirozená váží, neb to žádného . . . ⁴⁶⁾ kladením ve dsky se zapisují . . . ⁴⁹⁾ jakýmkoli způsobem; nebo také kdyby . . . ⁶⁷⁾ vedle práva čtů, potud.

1. Léta sirotkóm spravedlivá v zemi české dvojm obyčejem přicházejí: Jedna skrze přirození, a přirozená slovú, druhá skrze vyplnění a dání královské, a slovú králem daná; ale oboje spravedlivých jméno držíe. 2. Léta přirozená v zemi české ne vedlé jistého počtu let, ale vedlé dokonalosti přirození se čtů: Na mužském pohlaví, když se brada spe aneb když lóno chlupatí, a kdež se koli jedno z toho dvěho ukáže, dosti jest, a není potřebie obého (neb mnozí muži až do starosti se nalézají, ješto na bradě chlupu žádného mieti nebudú.) A na ženském pohlaví,

z čehož pohnán jest. (Ale již jest i to minulo, a jsú úředníci z toho, též jako i z jiných vin vyvedeni, a práva svá všecka jsú³⁵ promlčeli, aniž se na ně táhnúti mohú, leč by se k tomu země znovu podvoliti chtěla.) — A o odboji potud jest povědieno.

27. O smluvách.

(Hlavy této v I. rec. zcela není.)

1. Každý, ktož s kým smlúvu má buď věčnú neb do času řezanú cedulí na papieře nebo na pergameně s visutými pečetmi učiněnú, buď ta smlúva ve dsky vložena nebo nebuď (neb na tom nic není), má oboje strana ve všem i v jednom každém artikuli dosti činiti. 2. Pakli by jeden druhému dosti neučinil v čem koli,⁵ jestliže jsú pokuty pro nezdrzenie nebo dosti nečiněnie smlúvě v též smlúvě položeny, má se strana držiecie smlúvu těch pokut držeti a na stranu ndržiecí vedlé těch pokut sáhnúti. 3. Pakli by žádné pokuty v smlúvě položeno nebylo, tehdy pro dosti neučiněnie smlúvě v čemž koli, strana držiecie stranu ndržiecí má¹⁰ k súdu zemskému pohnať z ndrzenie smlúvy, nebo z dosti neučiněnie smlúvě. (Nálezov na to dosti jest ve dskách.) 4. Než při smluvách toto má vědieno býti, že, ktož koli smlúvě dosti nečiní, že dosti nečiněniem smlúvě každá se smlúva ruší a zdvihá, a strana druhá, jestliže se chce súdov zbaviti, móż také smlúvy¹⁵ v ničemž druhé straně ndržeti. A tak ta smlúva skrze ndrzenie a jí dosti nečiněnie a pro nezachování vedlé nie zmíne a zrušena bude. (Nález o tom v III. Planových. L. 21. v při Markéty z Seslavic a Janem Šlechticem.) 5. Zůstává také smlúva řádně učiněná a přijatá a zachovaná proti dskám. (Nález v Modrých²⁰ póhonných, kdež Prokop z Prahy Mikuláše z Lobkovic pohánie.) 6. Item ktož smlúvě neotpírá o jeho věc učiněné skrze otce nebo máteř jeho, nebo jiného přieteľa, tu smlúvu má a povinen bude držeti, a má taková smlúva držána věčně a zachována býti. (Nález na to v při mezi Jindřichem z Stráže a Elškú²⁵ z Stráže léta božieho 1475, v úterý po zvěstování panny Marie. [1475 před zvěstováníem panně Marii]).

28. O odporu proti brání.

¹⁾ Zdá-li se pak komu, že by naň... ¹²⁾ šíře bude povědieno (konec.)